

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

διπλωματική εργασία

_ Αρχιτεκτονικές επεμβάσεις και διαμόρφωση τοπίου στη ζώνη γύρω από τα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας στη Θεσσαλονίκη

φοιτήτρια : **Χριστίνα Σπυροπούλου**

επιβλέποντες καθηγητές: **Δήμητρα Φύγκα, Αλέξιος Δάλλας**

Ιούνιος 2010

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

διπλωματική εργασία

_ Αρχιτεκτονικές επεμβάσεις και διαμόρφωση τοπίου στη ζώνη γύρω από τα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας στη Θεσσαλονίκη

φοιτήτρια : **Χριστίνα Σπυροπούλου**

επιβλέποντες καθηγητές: **Δήμητρα Φύγκα, Αλέξιος Δάλλας**

Ιούνιος 2010

_περίληψη

Η περιοχή της Ευαγγελίστριας αποτελεί ένα γνωστό κεντρικό τόπο της πόλης μου, της Θεσσαλονίκης. Η περιοχή περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό διάσπαρτων λειτουργιών ασύνδετων μεταξύ τους και με τον ευρύτερο χώρο αλλά και μη συμβατών με τη θέση και το χαρακτήρα της. Περιλαμβάνει ακόμα σημερινούς χώρους πολιτιστικής μνήμης που μαρτυρούν τη διαχρονικότητα στην κατοίκησή της. Παρά τα τόσο ενδιαφέροντα στοιχεία και χαρακτηριστικά της η περιοχή παραμένει δυσπρόσιτη, μη ελκυστική, νησίδα στον πολεοδομικό ιστό.

Τα κυρίαρχα στοιχεία του τόπου αντιστοιχούν σε επιφάνειες: οριζόντιες (**στάση**, μνήματα) και κατακόρυφες (**κίνηση**, τείχος) και συνδιαλέγονται μέσω της κίνησης: Κατασκευάζω **πορείες**, ενσωματώνοντας **στάσεις και περάσματα**, διαμορφώνοντας **σχέσεις**:

Η κεντρική ιδέα – μέσα από τις έννοιες στάση, κίνηση, πέρασμα - είναι,

- _να δοθούν νέες χρήσεις στην περιοχή
- _να αναδειχθούν οι χαρακτήρες των ενοτήτων
- _να γίνουν σημειακές επεμβάσεις (περίπτερα)
- _να δημιουργηθεί δίκτυο διαδρομών
- _να διανοιχτούν περάσματα
- _να ορισθούν τόποι συνάντησης

Επιδίωξη μου ήταν να γίνει πάρκο περισυλλογής και όχι μόνο αναψυχής, Να αναδειχθεί η περιοχή και να αποκαλυφθεί με περάσματα, συνδέσεις- διαχωρισμούς, χωρίς να χαθεί η ιδιαιτερότητά της, να μην «προδοθούν τα μυστικά της».

Διατηρείται η ατμόσφαιρα κάθε υποπεριοχής, έτσι υπάρχουν χώροι: εσωστρεφείς- εξωστρεφείς (σημεία που κρύβω ή που αποκαλύπτω), σκοτεινοί- φωτεινοί, ήσυχοι- θορυβώδεις, έρημοι- πολυσύχναστοι, δαιδαλώδεις- γραμμικοί. Τα κοιμητήρια αντιμετωπίστηκαν ως πολιτισμικά στοιχεία της πόλης, ως ένδειξη πολιτισμού και σεβασμού στην ιστορία.

Επιλέχτηκαν σημεία επικέντρωσης και σηματοδοτήθηκαν τα περάσματα του τείχους. Δόθηκαν νέες χρήσεις στα υπάρχοντα κτίρια και καταργήθηκαν κάποια από αυτά, αραιώνοντας τους χώρους και αναστρέφοντας την αναλογία κτιστού- άκτιστου.

UNIVERSITY OF THESSALY DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

Diploma thesis

_Architectural interventions and landscape design in the zone around the cemetery of Evaggelistria in Thessaloniki

student : **Spyropoulou Christina**

supervisors : **Dimitra Figa, Alexios Dallas**

June 2010

Summary

The district of Evangelistria is a renowned central area of Thessaloniki. It consists of a large number of apartment building units mixed within an area of various activities neither not well integrated within the surrounding urban fabric of the city. In fact, many of the activities are of a different character to the land uses of the urban network. The area (neighborhood) also incorporates places of collective "cultural memories" pointing out the long periods of its habitation. In spite of its fairly interesting character and sites, the area is still difficult to access or attract, thus forming an urban "enclave" within the urban network. The dominant elements of this place correspond to layers: "horizontal" (stops, old graves) and "vertical" (movement, Walls) and converse through the movement: In essence, I construct ways, while incorporating stops and passages and forming relationships: Within the notions of stops, movement and passage, the main scope is to:

- attach new land uses in the area
- enhance the local aspects of the units
- make minimal interventions
- create a new local street network
- open minor passages
- define new 'meeting places'

My aim is firstly to change the character of the district of Evangelistria from a recreational place to a park of culture and "thinking" and, secondly, enhance the area's status by disclosing civic passages, connections and intercepting aspects. The idea for the area is to maintain its identity while 'keeping some of its urban secrets'. We promote planning without missing links and (without) erasing the previous character. The "spirit" of every small place is kept. There are various uses and settlements and some of them are "covered" or "wide open", well-lit or kept-in-the-dark, calm or noisy, deserted or crowded, linear or complex. The place of the old cemeteries were treated as cultural elements of the city. By this means, we show our respect to the city's history throughout the centuries. Some of

the district's sites were chosen as main passage places through the old city's Walls. The main streets have vanished and new land uses are given to the existing buildings. Some of the old structures are demolished. As a result, we attain "free neighborhoods" and influence the relationship between built and non-built environment. Tree-lines and green ways are conserved and, by the same token, new tree-covered areas are planned.

_ περιεχόμενα

_το πρόβλημα ως κίνητρο.....	03
_τα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης ως αφορμές αναζητήσεων.....	06
_η κεντρική ιδέα.....	08
_η πρόταση- ο σχεδιασμός.....	09
_πορεία της εργασίας.....	18
_Βιβλιογραφία.....	21
_περίληψη	23
_φωτογραφικό υλικό.....	25

_το πρόβλημα ως κίνητρο

Η ζώνη γύρω από τα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας στη Θεσσαλονίκη. Η περιοχή της Ευαγγελίστριας αποτελεί ένα γνωστό κεντρικό τόπο της πόλης μου, της Θεσσαλονίκης. Βρίσκεται στα όρια δύο Δήμων, της Θεσσαλονίκης και του Αγίου Παύλου, σε επαφή με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και την πυκνοδομημένη οικιστική περιοχή (συνοικισμός Ευαγγελίστριας). Δυτικά οριοθετείται από το ανατολικό τείχος επομένως γειτνιάζει με την περιοχή της Άνω Πόλης. Ανατολικά οριοθετείται από ένα από τα λίγα ρέματα που έχουν διασωθεί στην πόλη, το ρέμα του Αγίου Παύλου και βρίσκεται σε άμεση επαφή και συνέχεια με το περιαστικό δάσος του Σείχ Σου. Τέλος τη διασχίζει οδικός άξονας με έντονο κυκλοφοριακό φόρτο. Η ζώνη που εξετάζεται βρίσκεται πολύ κοντά στο κέντρο της πόλης, αποτελεί ουσιαστικά έναν άξονα σε συνέχεια αυτού, ωστόσο δεν συνδέεται αρμονικά με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζεται από μικρή επισκεψιμότητα, σε βαθμό ερήμωσης και να αποτελεί κυρίως πέρασμα για τα αυτοκίνητα. Θα λέγαμε λοιπόν ότι ενώ η θέση της είναι κομβική και συνδέει χαρακτηριστικές περιοχές της πόλης καθεμιά με σαφώς διαφορετικά γνωρίσματα, δεν αξιοποιείται στο μέγιστο βαθμό, αλλά παραμένει αδιαμόρφωτη σε βάρος του συνδυαστικού της ρόλου.

Η περιοχή περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό διάσπαρτων λειτουργιών, ασύνδετων μεταξύ τους και με τον ευρύτερο χώρο αλλά και μη συμβατών με τη θέση και το χαρακτήρα της. Αξίζει να σημειωθεί ότι κυριαρχούν χρήσεις που τοποθετούνται συνήθως εκτός των ορίων μιας πόλης, όπως για παράδειγμα τα νεκροταφεία, καθώς όπως προαναφέρθηκε η περιοχή μελέτης βρίσκεται σε επαφή με τα ιστορικά τείχη της πόλης, επομένως έξω από την πόλη στο παρελθόν. Επίσης σημαντικό είναι ότι η περιοχή περιλαμβάνει σημερινούς χώρους πολιτιστικής μνήμης που μαρτυρούν τη διαχρονικότητα στην κατοίκησή της και διαμορφώνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της.

Όσον αφορά τα υπάρχοντα νεκροταφεία θεωρούνται ως χώροι αποκλεισμού και λειτουργούν ως σχισμές και αρνητικοί υποδοχείς.

Πιο αναλυτικά στην περιοχή συναντάμε :

_τα ρωμαϊκά-βυζαντινά τείχη

_τα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας,

Ιδρύθηκαν το 1875 και διαθέτουν 1137 οικογενειακούς τάφους με επιπλέον 100 ταφικά μνημεία αγνώστων στοιχείων. Είναι ανενεργά από το 1980 με αξιόλογο πλαστικό διάκοσμο αλλά και αναφορές σε ιστορικές περιόδους της πόλης μέσω των μνημείων και των επιγραφών.

_τα νεκροταφεία των Διαμαρτυρόμενων και των Αρμενίων που ιδρύθηκαν επίσης το 1875 και παραμένουν ενεργά

_τον αρχαιολογικό χώρο με μνημειακή κατασκευή με ψηφιδωτά δάπεδα και πλήθος κεραμοσκεπών, λακοειδών, κιβωτιόσχημων τάφων από την παλαιοχριστιανική περίοδο

_το διατηρητέο βιομηχανικό σύνολο του πρώην μηχανουργείου Αξυλιθιώτη, χτισμένο το 1895. Ο αρχικός πυρήνας του κτιρίου ταυτίζεται με τη «Σχολή τεχνών και επαγγελματιών Χαμιντιέ» που είχε σκοπό την εκμάθηση τέχνης σε ορφανά παιδιά. Στη συνέχεια με την κατασκευή νέων χώρων στέγαζε μηχανουργείο επισκευών, ξυλουργείο, μεταξουργείο καθώς και μια μικρή βιοτεχνία κλωστουφαντουργίας.

_ το νεώτερο μνημείο όπου στεγάζεται το νοσοκομείο Άγιος Δημήτριος

Κτίστηκε το 1901 με κλασσικές αρχές σύνθεσης και ονομαζόταν «Gureba Hastahanesi (Νοσοκομείο Άπορων Ξένων). Έχει την τυπική κάτοψη των νοσοκομείων της εποχής και χαρακτηρίζεται από συμμετρία. Το κεντρικό κτίριο του νοσοκομείου συνοδεύεται από το κτίριο «Φθυσιατρείου» και το κτίριο «Λυσσιατρείου» βόρεια και νότια του κεντρικού αντίστοιχα.

_τους κήπους του πασά

Σύμπλεγμα υπαίθριων κατασκευών για τη διακόσμηση του κήπου του νοσοκομείου , που κατασκευάστηκε το 1904 , πιθανόν από Ιταλό αρχιτέκτονα και το οποίο χαρακτηρίζεται ως έργο τέχνης και συγκαταλέγεται στο «ρεύμα φανταστικής αρχιτεκτονικής».

Στην περιοχή υπάρχουν ακόμα **ένα σύγχρονο σχολικό συγκρότημα, ένας παιδικός σταθμός** (πρώην Λυσσιατρείο) , ναοί, και προσωρινές κατασκευές (φυτώριο, εργοτάξιο). Στο σύνολο των παραπάνω κυριαρχεί το φυσικό περιβάλλον με έντονη την παρουσία του πράσινου και του ανάγλυφου του εδάφους.

Παρά τα τόσο ενδιαφέροντα στοιχεία και χαρακτηριστικά της **η περιοχή παραμένει δυσπρόσιτη, μη ελκυστική, νησίδα στον πολεοδομικό ιστό**. Οι κάτοικοι τη διασχίζουν χωρίς αφορμές στάσης και βίωσης του φυσικού τοπίου. Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία με την έντονη κλίση, οι αναχρονιστικές επεμβάσεις στους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους είναι μερικά πρόσθετα στοιχεία, αρνητικά για τη χρήση του χώρου από μέρους των κατοίκων των γύρω περιοχών αλλά και των επισκεπτών.

Η σύνθεση όλων των παραπάνω δημιουργεί μια κατάσταση ασυνέχειας και επιμέρους αποκλεισμών στην πόλη, που έχει μεγάλη ανάγκη από αναμορφωμένους δημόσιους χώρους. Δημιουργεί ένα πρόβλημα που λειτουργεί ως πρόκληση για να ασχοληθεί κάποιος και να πειραματισθεί έτσι ώστε:

_να ενταχθεί η αποκλεισμένη περιοχή στον αστικό ιστό (στην πόλη), κατά το δυνατόν ενοποιημένη

_να λειτουργήσει ως μια ζώνη που συνδέει περιοχές και σημεία της πόλης ως πέρασμα αλλά και

_να λειτουργεί ως ένας διευρυμένος χώρος προορισμού αναδεικνύοντας τους επιμέρους χώρους που την απαρτίζουν, οι οποίοι έχουν εξαιρετικό ενδιαφέρον τόσο λόγω των χωρικών ποιοτήτων και της εμπειρίας που αυτές διαμορφώνουν όσο και λόγω της ιστορικής τους σημασίας για τη Θεσσαλονίκη και την συλλογική μνήμη των κατοίκων της.

_τα χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης ως αφορμές αναζητήσεων

Χωρικές ποιότητες - σημεία εντοπισμού και επισήμανσης στην περιοχή μελέτης:

_τα φυσικά όρια της περιοχής (ρέμα, υψομετρικές διαφορές, εναλλαγές στη φύτευση και την υφή του εδάφους) , τα ιστορικά όρια (ιστορικά τείχη της πόλης, μαντρότοιχοι νεκροταφείων) αλλά και τα νεότερα τεχνητά όρια και διαμορφωμένα στοιχεία στην περιοχή (περιφράξεις, δρόμοι)

_το ανάγλυφο του εδάφους με έντονη κλίση και τις σημειακές υψομετρικές διαφορές που συνεπάγονται σημεία με θέα ή σημεία δυσπρόσιτα, κρυμμένα και αποκλεισμένα από τη θέα

_η συγκέντρωση και συνύπαρξη ετερόκλητων λειτουργιών και η εναλλαγή στο χαρακτήρα των χωρικών ενοτήτων με τις διαφορετικές χρήσεις στην περιοχή όπως γίνεται αντιληπτή μέσα από την διαφορετική ατμόσφαιρα , τους διακριτούς ήχους, την εναλλαγή στο φυσικό φωτισμό αλλά και την ιστορική βαρύτητα και την ψυχολογική ή ηθική επιρροή που ασκεί η χρήση του χώρου

Τα παραπάνω στοιχεία όπως προέκυψαν από την ανάλυση και την βιωματική παρατήρηση, έγιναν οι αφορμές για προβληματισμό πάνω σε έννοιες όπως συνέχεια- ασυνέχεια, ροές- στάσεις, πυκνώσεις- αραιώσεις, εσωστρέφεια- εξωστρέφεια, όρια- τομές, κλίμακες, συμβατότητα- ασυμβατότητα.

Σε αυτά έρχονται να προστεθούν επιπλέον επισημάνσεις, παρατηρήσεις και σκέψεις που έγιναν κατά την ανάλυση και την εξοικείωση με το χώρο μελέτης αλλά επιδιώχθηκε να διατηρηθούν και να λειτουργούν ως αφορμές, κινητήριες δυνάμεις και οδηγοί κατά τη διαδικασία σύνθεσης. Τέτοια είναι η τεθλασμένη γραμμικότητα του τείχους, των μνημάτων και άλλων στοιχείων που «κατοικούν» στην περιοχή. Η αναμέτρηση και η επαφή του φυσικού στοιχείου τόσο σημειακά όσο και στην εκτατική ανάπτυξή του με το κτιστό περιβάλλον, η σχέση μεταξύ κτιστού – άκτιστου, η απόκλιση από την πορεία και η δημιουργία αδιέξοδου ή ελιγμού. Κυρίαρχο στοιχείο είναι ακόμα οι επιφάνειες, κατακόρυφες και οριζόντιες και ο τρόπος με τον οποίο

αυτές συνδιαλέγονται με την κίνηση και τη στάση και επηρεάζουν τη συνένωση χώρων ή την απομάκρυνση, τη συνεύρεση και επικοινωνία ανθρώπων ή την απομόνωση και αυτοσυγκέντρωση. Ο όρος επιφάνειες όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση μπορεί να αφορά τα όρια που αναφέρθηκαν παραπάνω, το ανάγλυφο του εδάφους τόσο το φυσικό όσο και όπως μορφοποιείται με την ανθρώπινη παρέμβαση, για παράδειγμα στον αρχαιολογικό χώρο, την έκταση με τα μνήματα, τη συστοιχία κυπαρισσιών, τον κατακόρυφο ρυθμό που παράγουν και ο τρόπος με τον οποίο αυτός διαταράσσεται όταν κάποιος κινείται παράλληλα.

η κεντρική ιδέα

Οι συνθετικές επιλογές έχουν ως στόχο να διαμορφωθεί το τοπίο στη ζώνη γύρω από τα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας και να γίνει μια σειρά αρχιτεκτονικών επεμβάσεων έτσι ώστε η περιοχή να αναπλαστεί με έναν τρόπο που δεν αναιρεί συνολικά ή με απόλυτο τρόπο την τωρινή κατάσταση αντικαθιστώντας τα υπάρχοντα στοιχεία αλλά συνομιλεί με αυτά. Η πρόταση επιδιώκει να «απαντήσει» στο περιβάλλον που της δίνεται και απαρτίζεται από επεμβάσεις που άλλοτε είναι διακριτικές και άλλοτε πιο δυναμικές με ένα είδος μνημειακού χαρακτήρα. Άλλοτε ακολουθούν το υπάρχον περιβάλλον και άλλοτε αντιτίθενται σε αυτό, αλλά πάντα είναι σε σχέση με αυτό.

Η κεντρική ιδέα

-οργανώνεται μέσα από τα δίπολα συνδέω-διαχωρίζω, ενοποιώ-αποκολλώ, αλλάζω-διατηρώ, συνεχίζω-διακόπτω, κρύβω- αναδεικνύω, προσανατολίζω-αποστρέφω

-ακολουθεί το τρίπτυχο «κατασκευάζω πορείες - ενσωματώνω στάσεις - διαμορφώνω σχέσεις»

-στοχεύει σε μια σειρά προτάσεων μέσω των οποίων να ενταχθούν τα φυσικά και ιστορικά της στοιχεία στην καθημερινή ζωή των χρηστών, να προταθούν εναλλακτικοί τρόποι για να την βιώνουν και ταυτόχρονα να διατηρηθούν και να τονιστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η σημερινή ατμόσφαιρα της περιοχής και η οποία θα έχει ένα ενιαίο ύφος και καταλήγει στα εξής:

- _να δοθούν νέες χρήσεις στην περιοχή
- _να αναδειχθούν οι χαρακτήρες των ενοτήτων της
- _να γίνουν σημειακές επεμβάσεις
- _να κατασκευαστούν νέοι χώροι μνήμης (περίπτερα μνήμης)
- _να δημιουργηθεί δίκτυο διαδρομών
- _να διανοιχθούν περάσματα
- _να ορισθούν τόποι συνάντησης (στάσεις)

_η πρόταση - ο σχεδιασμός

Τέθηκε από την αρχή ως πρόθεση να δοθεί ενιαίος χαρακτήρας στην περιοχή μελέτης, με σημεία αναφοράς, με νέες χρήσεις που θα συνυπάρχουν με τα μνημεία. Επιπλέον να διαμορφωθούν ανοικτοί κοινόχρηστοι αστικοί χώροι και να αναβαθμισθεί λειτουργικά και αισθητικά το φυσικό και τεχνητό περιβάλλον. Να συνδεθεί το κατακερματισμένο ιστορικό τοπίο και να ενσωματωθούν τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι στην καθημερινή χρήση. Να συνδεθεί ο αστικός ιστός με το περιαστικό δάσος του Σείχ Σου. Για να αντιμετωπισθεί ενιαία η περιοχή επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθούν όμοιες συνθετικές αρχές και σχεδιαστικά μέσα και να υπερισχύει το δίπολο: κίνηση (πορείες, μονοπάτια) – στάση (περίπτερα, υπαίθριες διαμορφώσεις). Επιδίωξη μου ήταν να γίνει πάρκο περισυλλογής και όχι μόνο αναψυχής. Να αναδειχθεί η περιοχή και να αποκαλυφθεί με περάσματα, συνδέσεις- διαχωρισμούς, χωρίς να χαθεί η ιδιαιτερότητά της. Έτσι διατηρείται η ατμόσφαιρα κάθε υποπεριοχής, ενώ υπάρχουν χώροι εσωστρεφείς- εξωστρεφείς, σκοτεινοί- φωτεινοί, ήσυχοι- θορυβώδεις, έρημοι- πολυσύχναστοι, δαιδαλώδεις- γραμμικοί. Τα κοιμητήρια αντιμετωπίστηκαν ως πολιτισμικά στοιχεία της πόλης, ως ένδειξη πολιτισμού και σεβασμού στην ιστορία. Δόθηκαν νέες χρήσεις στα υπάρχοντα κτίρια και καταργήθηκαν κάποια από αυτά, αραιώνοντας το δομημένο χώρο και αναστρέφοντας την αναλογία κτιστού- άκτιστου.

Σε κλίμακα μακροσκοπική ο στόχος είναι μέσω της διαμόρφωσης που προτείνεται, η ζώνη μελέτης να αποτελέσει συνέχεια του ιστορικού άξονα που ξεκινάει από τον Λευκό Πύργο και να συνδέσει τον πολυσύχναστο πεζόδρομο της Δ. Γούναρη (πλατεία Ναυαρίνου) με το δάσος του Σείχ Σου ως προέκταση του κέντρου της Θεσσαλονίκης (του ΑΠΘ, του μελλοντικού μητροπολιτικού πάρκου στο χώρο της σημερινής έκθεσης) με την Άνω Πόλη και το Σείχ Σου.

Επικεντρώνοντας στην ζώνη μελέτης, προτείνεται συνολικός σχεδιασμός που αντιμετωπίζει ζητήματα της περιοχής και ακολουθεί τις συνθετικές αρχές και τους στόχους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον θεωρήθηκε αναγκαίο να επιλεχθούν σημεία επικέντρωσης όπου προτείνονται επιμέρους αρχιτεκτονικές επεμβάσεις σε συνδυασμό με τις προτάσεις για νέες χρήσεις και την αντικατάσταση ή κατάργηση κτισμάτων.

Έτσι προτείνεται η χάραξη δύο κυρίως πορειών που διασχίζουν κατά μήκος την περιοχή μελέτης. Οι δύο χαράξεις ξεκινούν ως μία στο ύψος της Εγνατίας και διαχωρίζονται μετά την πλατεία Καρατάσσου. Η δυτική πορεία περνάει ανάμεσα από τα νεκροταφεία και εκτείνεται κατά μήκος των τειχών αναπτύσσοντας σχέση με την άνω πόλη ενώ η ανατολική πορεία οδηγεί προς το δάσος αναπτύσσοντας σχέσεις με το συνοικισμό της Ευαγγελίστριας. Παράλληλα προς αυτές υπάρχουν δευτερεύουσες διαδρομές, εναλλακτικές, που διαμορφώνονται ως μονοπάτια. Εξίσου σημαντικές είναι οι κάθετες συνδέσεις, δηλαδή η διάνοιξη νέων εγκάρσιων διαδρομών ή η διαμόρφωση των περασμάτων που ήδη υπάρχουν. Οι διαδρομές που προτείνονται εμφανίζουν ποικιλία στη χάραξή τους αφού ακολουθούν τόσο το ανάγλυφο του εδάφους, και το υπάρχον τεχνητό περιβάλλον της περιοχής όσο και τις συνθετικές αρχές που έχουν τεθεί. Έτσι οι πορείες που ακολουθεί ο περιπατητής είναι ευθείες και παράλληλες όσο κινούμαστε γύρω και μέσα στα κοιμητήρια. Αντίθετα κατά μήκος του τείχους η πορεία γίνεται τεθλασμένη διατηρώντας μια ορθοκανονικότητα ενώ αντίστοιχα η ανατολική πορεία, πιο περιπετειώδης, γίνεται τεθλασμένη με ένα πιο χαλαρό σχεδιασμό που παράγει πλατώματα και στενότερα σημεία.

Εναλλαγές εμφανίζονται όχι μόνο σε κάτοψη αλλά και σε τομή με αποτέλεσμα ο χρήστης να κινείται παράλληλα με κάποιο όριο, δίπλα σε υψομετρική διαφορά, στην άκρη, δίπλα σε κάποιο χαμηλό ή ψηλότερο τεχνητό όριο, ανάμεσα σε όρια, ελαφρώς βυθισμένος σε σχέση με τη στάθμη του εδάφους, σε πρόβολο και ούτω καθεξής.

Κατά μήκος των πορειών αυτών διαμορφώνονται σημεία στάσης. Έτσι ο περιπατητής συναντά πλατώματα, σε περιορισμένο χώρο ή σε μεγαλύτερη έκταση. Οι στάσεις ακολουθούν επίσης μια τυπολογία σχετικά αντίστοιχη με αυτή των χώρων κίνησης. Πιο συγκεκριμένα, οι χώροι στάσης που προτείνονται μπορεί να είναι συνεπίπεδοι με το έδαφος που τις περιβάλλει, ελαφρώς βυθισμένοι, περικλειστοί μεταξύ ορίων ή ανοιχτοί προς τη θέα σε πρόβολο. Έτσι διαχωρίζονται σε εσωστρεφείς και εξωστρεφείς, άλλοτε στρέφοντας το χρήστη προς το εσωτερικό του πλατώματος και άλλοτε προς μια φυγή στη θέα, άλλοτε δημιουργώντας στο χώρο σημεία περίοπτα και άλλοτε σημεία που αποκλείουν τη δυνατότητα θέασης από περαστικούς. Σε κάθε περίπτωση όμως επιδιώκεται να έχουν σαφή όρια καθώς και να ενθαρρύνουν τόσο την επικοινωνία και την εναλλαγή βλεμμάτων όσο και την αυτοσυγκέντρωση και την περισυλλογή.

Σε οχτώ επιλεγμένα σημεία προτείνονται περίπτερα μνήμης. Πρόκειται για κατασκευές άλλοτε στεγασμένες και άλλοτε υπαίθριες που λειτουργούν ως χώροι με διπλό ρόλο. Πιο επεξηγηματικά, είναι κατασκευές που μπορεί να αποτελούν προορισμό (στάση) ή να αποτελούν εναλλακτικό πέρασμα εντασσόμενα σε μια πορεία. Λειτουργούν σαν σύνολο, ως περίπτερα μνήμης αναφερόμενα στην ιστορία της περιοχής αλλά και στην ιστορία της πόλης γενικότερα και ως χώροι με αυτόνομη λειτουργία συσχετισμένη με το χώρο στον οποίο επιλέχτηκε να τοποθετηθούν και το χαρακτήρα που αυτός έχει σήμερα. Έτσι τα περίπτερα αυτά είναι διάσπαρτοι πολιτιστικοί χώροι που εκθέτουν και ενημερώνουν το χρήστη τόσο για την ιστορία της περιοχής όσο και για σύγχρονα θέματα τέχνης, περιβάλλοντος, υγείας, ανάλογα με το χώρο στον οποίο τα συναντάμε. Στα περίπτερα επιδιώχθηκε να δοθεί ένας ιδιαίτερος χαρακτήρας που παραπέμπει στη μνημειακότητα της περιοχής, συστήνει μια ιδιαίτερη χωρική εμπειρία και συμφωνεί με το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται συνολικά στις επεμβάσεις. Προκύπτουν από παραλλαγές του ίδιου μοντέλου, δηλαδή ενός συμπαγούς όγκου που διασπάται σε ίσα επίπεδα, τα οποία καθώς πυκνώνουν, αραιώνουν, συρρικνώνονται, συνενώνονται, διαιρούνται ή περιστρέφονται παράγουν διαφορετικές φόρμες.

Στο νοτιότερο τμήμα της περιοχής μελέτης διαμορφώνεται η **πλατεία Καρατάσου** (στην οδό Εθν. Αμύνης απέναντι από το κτίριο της Φιλοσοφικής). Η είσοδος στην πλατεία γίνεται από την γωνία, μέσω ελαφρώς υπερυψωμένης εξέδρας που περνάει πάνω από το γκρεμισμένο τμήμα του τείχους και επιδιώκεται να υπάρχει ανταπόκριση με τη Ροτόντα με την οποία προτείνεται να τονιστεί η σύνδεση. Για τον ίδιο λόγο ο διαγώνιος δρόμος που οδηγεί στη Ροτόντα πεζοδρομείται και δένδροφυτεύεται. Ο βασικός άξονας κίνησης των πεζών (που στη συνέχεια διαχωρίζεται) αποφασίζεται να αποτραβηχτεί προς την εσωτερική πλευρά της πλατείας, πλησιάζοντας το τείχος, δεξιά και αριστερά να φυτευτεί με στοιχισμένα δέντρα που κατά ένα μεγάλο μέρος επιλέχθηκε να είναι κυπαρίσσια ώστε να σχετίζονται με τους χώρους που ακολουθούν προς το βορρά. Προκειμένου να τονιστεί η προσέγγιση στο τείχος, επιλέγεται να διευρυνθεί η πλακόστρωση, διαφοροποιημένη ως προς το υλικό της βασικής πορείας αλλά συνεπίπεδη με αυτήν ως συνέχεια και να φτάσει ως το τείχος ακολουθώντας πιστά το σχήμα του. Το ανατολικό τμήμα του πλατώματος είναι ελαφρώς βυθισμένο και συνδέεται με την οδό Εθν. Αμύνης με κεκλιμένο επίπεδο. Στο σημείο αυτό τοποθετούνται καθιστικά και το στοιχείο του νερού που σε καθώς ρέει συμβάλλει στην ηχητική απομόνωση της πλατείας αλλά και στο δροσισμό της. Καθιστικά επίσης τοποθετούνται και στην απέναντι πλευρά κατά μήκος της

βασικής διαδρομής όπου ο χρήστης έχει την επιλογή να καθίσει στρεφόμενος προς αυτήν ή αντίθετα προς το ημιβυθισμένο πλάτωμα. Το νότιο τμήμα της πλατείας είναι εντονότερα δενδροφυτεμένο και προτείνεται να τοποθετηθούν σε ελεύθερη διάταξη τραπέζια από τα αναψυκτήρια που υπάρχουν και σήμερα στην περιοχή.

Για το **νοσοκομείο Γ. Γεννηματάς** επιλέχθηκε να περιοριστεί η χρήση του και να μετατραπεί είτε σε κέντρο πρωτοβάθμιας περίθαλψης είτε σε κλινική (παραδείγματος χάριν χώρος περίθαλψης ασθενών με μακροχρόνια νοσήματα). Στο χώρο που το περιβάλλει επιλέχτηκε να αντικατασταθούν τα υπάρχοντα νεότερα κτίσματα με ένα νέο, μικρότερο, ισόγειο κτίσμα το οποίο θα έχει δημόσιο χαρακτήρα και θα λειτουργεί ως κέντρο ιατρικής ενημέρωσης και δωρεάν ιατρικών ελέγχων. Έτσι ο χώρος στο σημείο αυτό αποφορτίζεται ενώ με την υπαίθρια διαμόρφωση που προτείνεται το φυσικό στοιχείο προεκτείνεται χαμηλότερα, πιο κοντά στο κέντρο και την πολυσύχναστη περιοχή κάτω από τα κοιμητήρια Ευαγγελίστριας. Επιπλέον δημιουργείται άνετος χώρος στάθμευσης ενώ υπάρχει χώρος στάσης για τους περπατητές αλλά και για τους ασθενείς του περιθάλλονται εκεί. Στην υπαίθρια διαμόρφωση εντάσσεται περίπτερο μνήμης. Επιπλέον να αναφερθεί ότι εδώ διαχωρίζονται οι δυο βασικές πορείες πεζών σε ανατολική και δυτική. Έτσι στο σημείο αυτό η δυτική πορεία διαχωρίζεται ως πιο ήσυχη και εσωτερική, με αλλαγές στην κατεύθυνση, που πλαταιώνει δημιουργώντας σημεία στάσης και που ξαναβρίσκει το τείχος ενώ η ανατολική είναι ευθεία, πιο θορυβώδης με εναλλαγές μεταξύ φωτός - σκιάς. Πλησιάζοντας στην οδό Αγ. Δημητρίου και στην όψη των κοιμητηρίων Ευαγγελίστριας δημιουργείται ένας έντονα σκιασμένος χώρος μέσω της δενδροστοιχίας ως 'μεταβατικός χώρος', χαρακτηριστικό που ενισχύεται από τη σημερινή κατάσταση.

Μετατοπίζεται ο οδικός άξονας ανόδου – καθόδου των οχημάτων στο ύψος των κοιμητηρίων. Έτσι το τμήμα μεταξύ των παλιών μαντρότοιχων που ως τώρα αποτελούσε δύσβατο πέρασμα για τα αυτοκίνητα αλλά πολύ περισσότερο για τους πεζούς, γίνεται πεζόδρομος. Ο δρόμος διατηρείται όπως είναι στο βόρειο τμήμα των τειχών τόσο επειδή δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα όσο και επειδή κρίθηκε ενδιαφέρουσα η συνύπαρξη του αργού ρυθμού στην πορεία των πεζών (ψηλότερα) παράλληλα στο γρήγορο ρυθμό της πορείας των αυτοκινήτων (χαμηλότερα). Ο οδικός άξονας διασχίζει την περιοχή εγκάρσια περνώντας νότια του κτιρίου του Αγ. Δημητρίου αφήνοντας ενιαία τη ζώνη των κοιμητηρίων.

Στα κοιμητήρια της Ευαγγελίστριας προτείνεται να αντικατασταθεί η περίφραξη εκτός από το τμήμα στη οδό Ε. Ζωγράφου που διατηρείται η παλιά τοιχοποιία ως χαρακτηριστικό γνώρισμα του ύφους της περιοχής. Η νέα περίφραξη οριοθετεί τον χώρο των νεκροταφείων και δημιουργεί μια ιδιάζουσα σχέση με το γύρω περιβάλλον τους. Ο χώρος παραμένει περιφραγμένος και διακριτός αλλά η περίφραξη συμβάλλει τόσο στο οπτικό παιχνίδι και την οπτική επαφή μεταξύ του μέσα και του έξω όσο και στην ουσιαστική επικοινωνία του χώρου με το περιβάλλον του μέσω των ανοιγμάτων, των εισόδων και των μικρών στάσεων πάνω σε αυτή. Το πράσινο στα κοιμητήρια διατηρείται ως έχει, όπως και το φυσικό έδαφος. Η κίνηση είναι ελεύθερη αλλά χαράσσονται στο έδαφος με χαλίκια διακοπτόμενα μονοπάτια που σηματοδοτούν προτεινόμενες πορείες οι οποίες οδηγούν προς κάποιο αξιόλογο δείγμα γλυπτικής, προς κάποιο σημείο στάσης ή προς κάποια έξοδο. Ο χώρος των κοιμητηρίων περιορίζεται ως εκεί που υπάρχουν μνήματα. Έτσι το τμήμα ανατολικά των κοιμητηρίων (πρώην βουλγάρικο νεκροταφείο) διαμορφώνεται ως πλατεία και ανοίγεται προς το συνοικισμό της Ευαγγελίστριας που ως τώρα δεν διέθετε κάποιον ανοιχτό δημόσιο χώρο. Η πλατεία αυτή επιλέγεται να διατηρήσει σημερινά χαρακτηριστικά, δηλαδή την ησυχία και την εσωτερικότητα που διαμορφώνεται από τη χάραξή της και από την ύπαρξη πράσινων χώρων γύρω από τον κεντρικό, ανοιχτό, ελεύθερο χώρο. Ο ναός Αγ. Λαζάρου κατεδαφίζεται δεδομένου ότι πλέον χρησιμοποιείται ως αποθήκη, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον και η περιοχή διαθέτει ήδη το ναό της Ευαγγελίστριας καθώς και τον ναό του Αγ. Παύλου παραπάνω. Στην πλατεία προτείνονται καθιστικά καθώς και ένα περίπτερο μνήμης.

Απέναντι από την πλατεία αυτή, στην είσοδο του συνοικισμού της Ευαγγελίστριας, προτείνεται να **ανακατασκευαστεί το κτίριο του ΚΑΠΗ**. Το νέο κτίριο είναι διώροφο, σχετίζεται με την πλατεία ενώ προβλέπεται να υπάρχει ευελιξία έτσι ώστε ο χώρος να μπορεί να φιλοξενεί παραστάσεις ή άλλες εκδηλώσεις κατά περίπτωση, σε συγκεκριμένες ημέρες ή ώρες τις μέρας. Η πρόταση βασίζεται στην υπάρχουσα κατάσταση, όπου σε λυόμενες κατασκευές στεγάζεται ΚΑΠΗ και ένας μικρός θεατρικός χώρος ('θέατρο έξω από τα τείχη') που κρίθηκε ενδιαφέρουσα και διατηρείται με το νέο κτίριο που προτείνεται.

Τα νεκροταφεία των Αρμενίων και των Διαμαρτυρομένων, που λειτουργούν κανονικά διατηρούνται αλλά αντικαθίσταται η περίφραξη με καινούρια ακολουθώντας το ύφος της προτεινόμενης περίφραξης στην

Ευαγγελίστρια. Όπως συνέβη και στην τελευταία, διατηρείται η παλιά τοιχοποιία στην οδό Ε. Ζωγράφου ώστε να εξακολουθεί να υπάρχει το περιτοιχισμένο πέρασμα , χαρακτηριστικό της περιοχής. Προτείνεται επίσης τα δυο νεκροταφεία να αποκολληθούν, να αποτελούν δυο ξεχωριστές, διακριτές ενότητες και μεταξύ τους δημιουργείται στενό πέρασμα, επίσης οριοθετούμενο από ψηλή μάντρα δεξιά και αριστερά, που αποτελεί εγκάρσια σύνδεση από το τείχος προς τα νεκροταφεία και αντίστροφα. Προτείνονται επίσης ανοίγματα στις δυτικές περιφράξεις ώστε να δημιουργούνται περάσματα μέσα από τα κοιμητήρια . Τέλος, στη δυτική πλευρά των κοιμητηρίων, όπου υπάρχει έντονη υψομετρική διαφορά προτείνεται στάση εσωστρεφής, βυθισμένη μεταξύ κοιμητηρίων και βράχου, που συνδυάζεται με πλάτωμα στο ψηλότερο επίπεδο όπου υπάρχει φυγή προς τη θέα.

Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα είναι η **ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου** με τους παλαιοχριστιανικούς τάφους ο οποίος σήμερα είναι άκρως δυσπρόσιτος και αποκλεισμένος, χωρίς δυνατότητα θέασης και με μόνο τρόπο πρόσβασης μέσω των κοιμητηρίων Ευαγγελίστριας στον οποίο τον αυλόγυρο εντάσσεται. Προτείνεται λοιπόν να αποκολληθεί από τα κοιμητήρια Ευαγγελίστριας και να οριστεί ως ανεξάρτητος χώρος παραμένοντας όμως σχεδιαστικά στην ενότητα των κοιμητηρίων και συσχετιζόμενος με αυτά. Έτσι ο χώρος περιφράσσεται με χαμηλό αυτή τη φορά όριο που διακόπτεται σε σημεία στις πλευρές των βασικών πορειών δυτικά και ανατολικά. Επίσης δημιουργείται ένα ακόμα εγκάρσιο πέρασμα που σε συνέχεια δυτικότερων περασμάτων συνδέει τα τείχη με την πλατεία του συνοικισμού της ευαγγελίστριας που προτείνεται και εμπλουτίζει το δίκτυο διαδρομών ανάμεσα από τα κοιμητήρια. Στο εσωτερικό του αρχαιολογικού χώρου προτείνεται να διατηρηθεί το υπάρχον πράσινο και το φυσικό έδαφος, όπως ισχύει και στα κοιμητήρια της ευαγγελίστριας. Η κίνηση να είναι ελεύθερη και με χαλίκια σηματοδοτούνται διακοπτόμενες διαδρομές. Τέλος προτείνεται περίπτερο μνήμης που μπορεί να εκθέτει ευρήματα και πληροφορίες σχετικά με τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο αλλά και νεότερα εικαστικά εκθέματα.

Για το **μηχανουργείο του Αξυλιθιώτη** προτείνεται να επανέλθει η αρχική του χρήση, να λειτουργεί δηλαδή ως τεχνική σχολή, δημιουργώντας συνάφεια με τον εκπαιδευτικό χώρο του πανεπιστημίου.

Το διατηρητέο νεοκλασικό κτίριο του νοσοκομείου Άγιος Δημήτριος απογυμνώνεται από τα μεταγενέστερα προσκίσματα και μετατρέπεται σε κτίριο βιβλιοθήκης και εργαστηρίων. Ο χώρος απευθύνεται σε όλους τους κατοίκους της πόλης αλλά κυρίως σχετίζεται με το χώρο του πανεπιστημίου που βρίσκεται κοντά. Το κτίριο βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της περιοχής με αποτέλεσμα να αναζωογονείται ολόκληρη, να είναι πλέον ανοιχτή προς όλους. Η περιοχή αποκτά έναν νέο τόπο προορισμού δημιουργικό και πολυσύχναστο που όμως δεν παύει να σχετίζεται με το χαρακτήρα της και να διατηρεί την ηρεμία και εσωστρέφεια που τον χαρακτηρίζει και σήμερα. Επίσης προστίθεται στην βόρεια πλευρά του υπαίθριου χώρου του κτιρίου ένα νέο κτίριο, που λειτουργεί ως χώρος εκδηλώσεων, τόσο για την βιβλιοθήκη όσο και για την ευρύτερη περιοχή. Το νέο κτίριο τοποθετείται έτσι ώστε να απέχει από το ιστορικό και να δημιουργείται προς το βορρά, μεταξύ των δύο κτιρίων μια εσωτερική αυλή. Το κτίριο προσεγγίζεται από τον περικλειστο πεζόδρομο που προτείνεται ανάμεσα από τα κοιμητήρια, δηλαδή έκκεντρα, όπως ισχύει και σήμερα, χωρίς να ακολουθείται ο άξονας συμμετρίας. Μπροστά από το κτίριο της βιβλιοθήκης προτείνεται νέος κήπος προς αντικατάσταση του παλιού. Η νέα υπαίθρια διαμόρφωση, που επίσης επιλέχθηκε να μην ακολουθεί τη συμμετρία του κτιρίου του Αγ. Δημητρίου, αλλά να αντιτίθεται σε αυτήν σε προέκταση του πεζόδρομου από τον οποίο προσεγγίζεται το κτίριο, είναι εξοπλισμένη με καθιστικά και στοιχείο νερού. Δυτικά προτείνεται χώρος στάθμευσης.

Το πάρκο «κήποι του πασά» προβάλλεται και συνδέεται με τους χώρους με τους οποίους γειτνιάζει έτσι ώστε να είναι πιο εύκολα προσβάσιμο και να αυξηθεί η επισκεψιμότητά του. Προς το νότο συνδέεται με το κτίριο της βιβλιοθήκης και των εργαστηρίων (κτίριο νοσοκομείου Αγ. Δημητρίου) μέσω σκάλας ενώ προτείνεται και διαμόρφωση καθιστικού σε δύο επίπεδα που αξιοποιεί την έντονη υψομετρική διαφορά και συνδέει τους χώρους μέσω της ανισόπεδης στάσης. Έτσι οι κήποι του πασά μπορούν να αποτελούν και ένα πάρκο ως διευρυμένος υπαίθριος χώρος του συγκροτήματος της βιβλιοθήκης, σε αντιστοιχία με την αρχική του χρήση στο παρελθόν. Προς το βορρά το πάρκο συνδέεται με τις πλατείες που προτείνονται στο ψηλότερο τμήμα της περιοχής μελέτης, στο ύψος του Αγ. Παύλου, μέσω της διαμόρφωσης της εισόδου.

Κατά μήκος του τείχους, η βασική πορεία είναι τεθλασμένη ώστε κατά σημεία να πλησιάζει ή να απομακρύνεται από αυτό. Σε σημείο που ο χρήστης απομακρύνεται από το τείχος και πλησιάζει την υψομετρική διαφορά που το διαχωρίζει από τον οδικό άξονα συναντά διαμόρφωση όπου προτείνεται στάση προς τη θέα παράλληλα στον άξονα κίνησης ενώ μέσω μικρής παράκαμψης βρίσκει διαμορφωμένη στάση, εσωστρεφή, που στρέφεται προς το τείχος και όχι προς τη θέα και βρίσκεται μεταξύ ψηλών ορίων, δηλαδή του τείχους και ενός χαμηλότερου προτεινόμενου τοίχου. Μέσω υπαίθριας σκάλας ο χρήστης μπορεί να κατέβει στο επίπεδο του δρόμου, κάτω από την βασική πορεία πεζών όπου περιηγείται σε υπόσκαφο περίπτερο μνήμης. Εν συνεχεία σε σημείο που ο βασικός άξονας κίνησης πεζών προσεγγίζει το ιστορικό τείχος προτείνεται πέρασμα πάνω από αυτό, με σκάλα που ακουμπά στο τείχος. Με το πέρασμα αυτό αναιρείται σημειακά η έννοια του αυστηρού ορίου που το χαρακτηρίζει, και δημιουργείται μια πιο περιπετειώδης σύνδεση με την άνω πόλη που βρίσκεται πίσω από αυτό. Ο χρήστης ανεβαίνει στο τείχος βιώνοντάς το με έναν τρόπο που παραπέμπει στην ιστορική του χρήση. Εκτός από τη χρήση της επέμβασης ως πέρασμα, και ως μέσω ανάκλησης της ιστορικής μνήμης, αποτελεί και σημείο όπου μπορεί ο χρήστης να σταθεί και να κοιτάξει προς τη θέα.

Ακολουθώντας την ανατολική πορεία, ο χρήστης περιηγείται σε μια **διαδρομή σε φυσικό περιβάλλον** κοντά στο ρέμα του Αγ. Παύλου, από όπου συναντά μονοπάτι που τον οδηγεί στο δάσος του Σείχ Σου και στα μικρά καθιστικά εκεί. Επίσης συναντά ένα περίπτερο μνήμης που προσφέρεται για περιβαλλοντική ενημέρωση λόγω της θέσης του. Ακόμα μέσω μονοπατιού οδηγείται σε μια διαμορφωμένη στάση, που αποτελεί προορισμό και όχι πέρασμα, αφού βρίσκεται σε χαμηλότερη στάθμη από το χώρο που την περιβάλλει εξαιτίας του ανάγλυφου του εδάφους, βρίσκεται δηλαδή σε μια λακκούβα ανοιχτή προς το ρέμα, και συγκαταλέγεται στις εσωστρεφείς στάσεις διατηρώντας μόνο οπτική επαφή με την πλατεία στο ψηλότερο επίπεδο. Στη στάση αυτή προτείνεται κατακόρυφη διαμόρφωση με στενά κατακόρυφα τοιχεία που λειτουργούν ως αντηρίδες προς το βράχο, ως καθιστικό στα σημεία που ενδείκνυται αλλά και ως εικαστική παρέμβαση. Εάν ο χρήστης δεν ακολουθήσει ένα από αυτά τα μονοπάτια τότε συνεχίζει την πορεία του προς τα πάνω για να φτάσει στις δυο πλατείες του Αγ. Παύλου.

Στο ψηλότερο σημείο της περιοχής, προτείνεται να διαμορφωθούν δυο ανισόπεδες πλατείες (πλατείες Αγ. Παύλου), που αντιμετωπίζονται ενιαία και διαθέτουν μακριά καθιστικά τοποθετημένα προς τη θέα στο όριο της πλατείας. Οι πλατείες αυτές είναι εξωστρεφείς, με φυγές, και βρίσκονται στην άκρη υψομετρικής διαφορά από την οποία και ορίζονται από την μια πλευρά. Καταργείται ο παλιός μικρός ναός του Αγ. Παύλου με την ημιτελή νεώτερη προσθήκη αφού πλέον αντικαταστάθηκε από τον καινούριο ναό Αγ. Παύλου. Επιπλέον στην πλατεία που βρίσκεται σε ψηλότερο επίπεδο προτείνεται περίπτερο μνήμης που λειτουργεί ως δημόσιο αναψυκτήριο με θέα, προς αντικατάσταση των σημερινών καταστημάτων που συνωστίζονται στο χώρο αυτό.

Τα **υλικά** που προτείνονται αναφέρονται στην βιοκλιματική δόμηση ενώ κατά περιπτώσεις προσομοιάζουν με τα τοπικά υλικά και κυρίως με αυτά του τείχους. Έτσι γίνεται χρήση του πηλού, αυτούσιου ή αναμιγμένου με τσιμέντο, οπλισμένου ή σε συνδυασμό με ξύλινη κατασκευή. Ως υλικά δαπέδου χρησιμοποιούνται μπετόν με χαράξεις, φερτό πατημένο χώμα, κυβόλιθοι, κεραμικά χρωματιστά πλακίδια, ξύλινο δάπεδο, χυτό δάπεδο και χαλίκια.

Ως προς τη **φύτευση**, προτείνεται να διατηρηθούν τα υπάρχοντα κυπαρίσσια και να φυτευτούν και άλλα σε σημεία που να σηματοδοτούν τον τόπο, να οριοθετούν πορείες, αλλά και να κρύβουν μερικώς όψεις πολυκατοικιών. Η φύτευση νέων έχει σκοπό την ενοποίηση της περιοχής καθώς μεγάλος αριθμός κυπαρισσιών υπάρχει στον περίβολο των κοιμητηρίων. Σε σημεία στάσης φυτεύονται πλατύφυλλα φυλλοβόλα δένδρα για να σκιάζουν το καλοκαίρι και να ευνοούν την παραμονή το χειμώνα. Ίδια φύτευση γίνεται κατά μήκος των βασικών πορειών ώστε να σηματοδοτούνται. Μεγαλύτερες εκτάσεις με φύτευση συναντώνται άλλοτε με στοιχισμένα δέντρα και άλλοτε με δέντρα σε ελεύθερη διάταξη ανάλογα με τη χρήση της περιοχής και τη δυνατότητα κίνησης.

_πορεία της εργασίας

Στην εργασία δόθηκε μεγάλη έμφαση στην ανάλυση της περιοχής, για δύο λόγους: Γενικά κρίνεται απαραίτητο να προηγηθεί πριν από οποιαδήποτε παρέμβαση η γνωριμία σε βάθος με το προς μελέτη αντικείμενο. Ειδικά για την περιοχή της Ευαγγελίστριας θεωρήθηκε αναγκαίο γιατί το υπάρχον περιβάλλον είναι ιδιαίτερα σημαντικό και ενδιαφέρον και έπαιξε σημαντικό ρόλο κατά τη σύνθεση.

Η συνολική πορεία της εργασίας συνοψίζεται στα παρακάτω:

_ανάλυση περιοχής

1. Προσέγγιση, γνωριμία- εξοικείωση με την περιοχή
2. Αποτυπώσεις τοπικές, σκίτσα, φωτογράφιση κομβικών σημείων
3. Αποτύπωση κινήσεων- διαδρομών
4. Διερεύνηση χρηστών, παρατηρήσεις πάνω στο ποιοί συχνάζουν, πως κινούνται...εκεί : ηλικίες, ιδιότητες, συχνότητα επίσκεψης
5. Διερεύνηση λειτουργίας των σημερινών χρήσεων: επισκεψιμότητα, προσπέλαση, εξωστρέφεια-εσωστρέφεια κτιρίων και ανοιχτών χώρων
6. Ιστορική έρευνα περιοχής: Η διαχρονικότητα της χρήσης της περιοχής μαρτυρείται από την παρουσία πολλών μνημείων, από τους ρωμαϊκούς έως τους νεώτερους χρόνους. Μαρτυρίες αποτελούν και οι γραπτές πηγές και η συνδιαλλαγή με τους γύρω κατοίκους ή ακόμα και με τους περιοδικά επισκέπτες.
7. Ανάλυση φυσικού περιβάλλοντος:πράσινο, ρέμα, θέες
8. Συλλογή κυκλοφοριακών στοιχείων: φόρτοι, ευκολία κίνησης
9. Συγκέντρωση και επεξεργασία χαρτογραφικού υλικού και τοπογραφικών υποβάθρων
10. Διαγράμματα ανάλυσης - Διαγράμματα προθέσεων
11. Συλλογή στοιχείων για ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία. Κατάσταση συντήρησης και λειτουργίας. Χωροθέτηση λωρίδων στα κοιμητήρια, πορείες- μονοπάτια.

12. Χαρακτηρισμοί διατηρητέων, νομοθετημένες χρήσεις γης και προτάσεις από Δήμους και υπηρεσίες για νέες λειτουργίες, π.χ. μετατροπή του πρώην μηχανουργείου Αξυλιθιώτη (1895) σε Κέντρο παραδοσιακών τεχνικών μετάλλου και παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Μακεδονίας.
13. Τοπικό «ύφος»: κοιμητήρια/ ησυχία, οδικοί άξονες/ ταχύτητα
14. Κατασκευή μακέτας όλης της περιοχής

_αναζήτηση λεξιλογίου και χωρικών ποιοτήτων- διαμόρφωση αποφάσεων

15. Αναζήτηση χωρικών μοντέλων μετά την ανάλυση που προηγήθηκε- απομάκρυνση από την προσηλωμένη παρατήρηση της περιοχής και ελεύθερη διερεύνηση χωρικών ποιοτήτων κρατώντας ως συνθήκη χωρικές έννοιες που εντοπίστηκαν στην περιοχή
16. Σκίτσα ιδεών
17. Κατασκευή δισδιάστατων ανάγλυφων διαγραμμάτων
18. Κατασκευή μακετών που «αποσυμπιεζόμενες» δίνουν χωρικές ποιότητες
19. Επανεξέταση μοντέλων, απομόνωση σημείων μέσω φωτογράφισης
20. Αξιοποίηση της χωρικής πληροφορίας των τρισδιάστατων μοντέλων, επεξεργασία και διερεύνηση τυπολογίας που προκύπτει

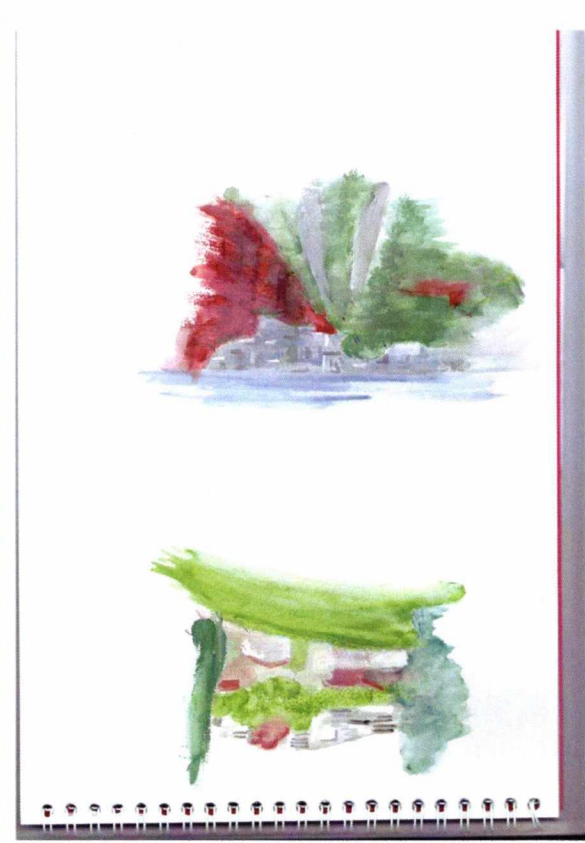
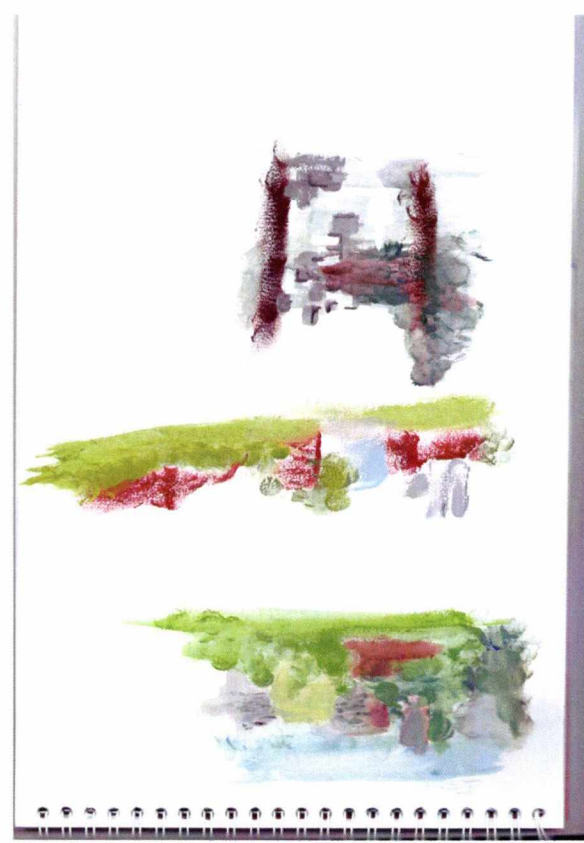
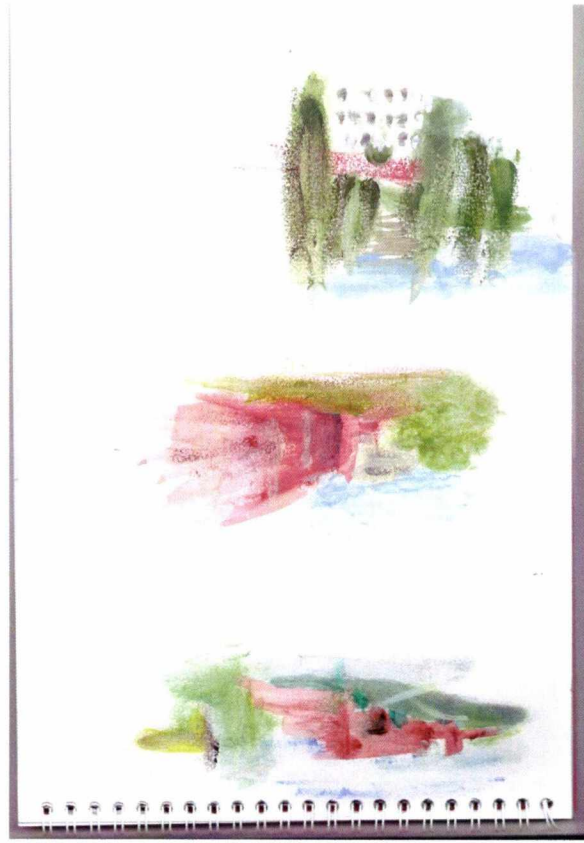
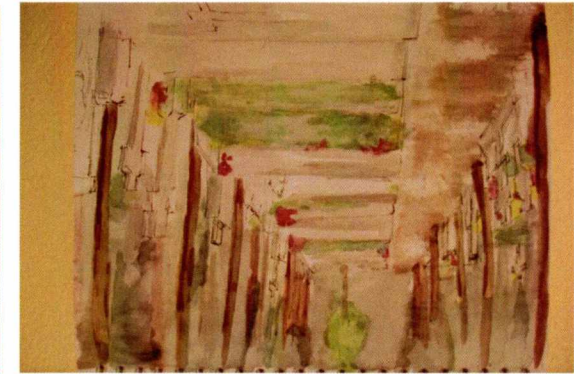
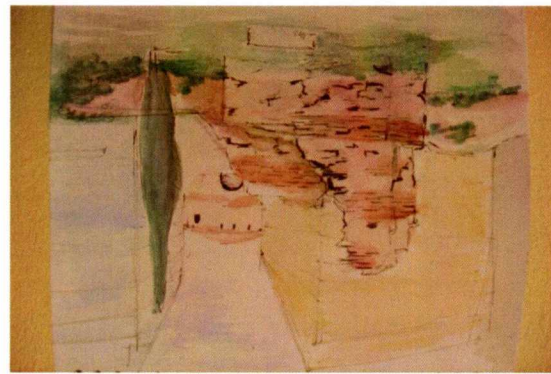
_επεξεργασία της πρότασης -λύσης

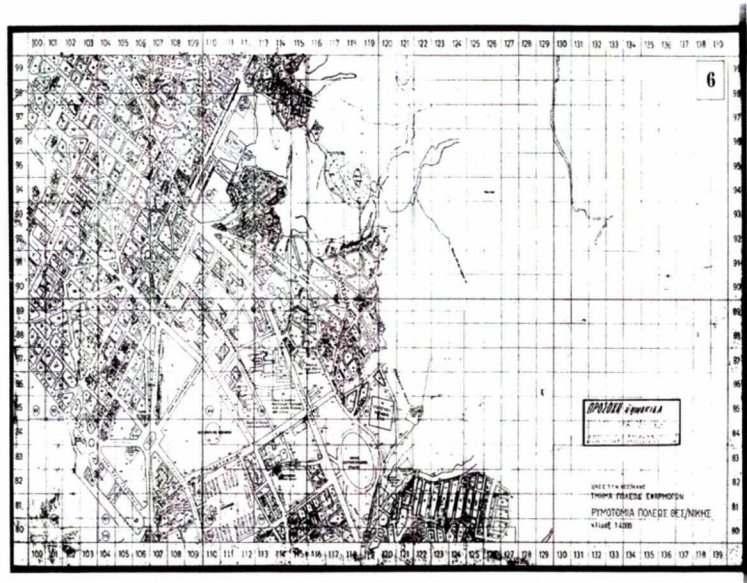
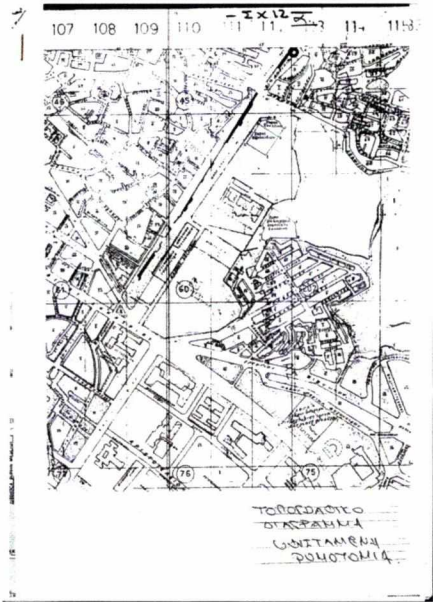
21. Σκίτσα τυπολογιών
22. Επιστροφή στην περιοχή - Διαγράμματα προθέσεων (masterplan) (ταυτόχρονα με τη διερεύνηση τυπολογιών)
23. Μεταφορά των χαρακτηριστικών της ανάλυσης της περιοχής και της πιο αυτοσχεδιαστικής διερεύνησης που προηγήθηκαν στα σημεία όπου εστιάζει η εργασία
24. Αναζήτηση νέων χρήσεων και λειτουργιών συναφών με το χώρο, με την προοπτική αναζωογόνησής του και ενθάρρυνσης της επικοινωνίας μεταξύ του κοινού.
25. Αναζήτηση για χειρισμό του χώρου ως προς τις κινήσεις και τις στάσεις , τις νέες χρήσεις , τα προτεινόμενα κτίρια, τις συνδέσεις και τον χαρακτήρα των χώρων
26. Αποφάσεις και σχεδιαστικές εκδοχές για το συνολικό σχεδιασμό και για τις επιμέρους επεμβάσεις
27. Επιλογές και οργάνωση υλικού

_Βιβλιογραφία

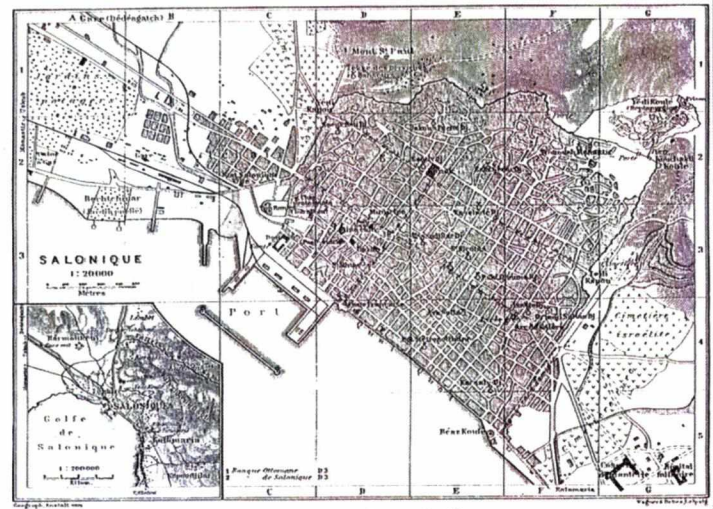
1. Ημερολόγιο 2006 "πόλις είναι οι άνθρωποι της", εκδ. Θεσσαλονίκη των πολιτών και της οικολογίας.
2. Ημερολόγιο 2008 "πόλις είναι οι άνθρωποι της", εκδ. Θεσσαλονίκη των πολιτών και της οικολογίας.
3. Παπαγιαννόπουλου Απόστολου, Ιστορία της Θεσσαλονίκης, Θεσ/κη 1982.
4. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, τ. 7, αφιέρωμα στη Θεσσαλονίκη, Μάιος 1983
5. Ζαφείρη Χρήστου, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ, Θεσ/κη 1997
6. Νεώτερα μνημεία της Θεσσαλονίκης, εκδ. ΥΠΠΟ, Υπ ΒΕ, Θεσσαλονίκη 1985-86.
7. Η «άγνωστη πόλη», Διαμορφώσεις 10 αρχαιολογικών χώρων στη Θεσσαλονίκη, Θεσσαλονίκη 1997
8. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997. Πανελλήνιοι διαγωνισμοί αστικού σχεδιασμού, Θεσσαλονίκη 1998
9. Μετασηματίζοντας την πόλη. Διεθνείς διαγωνισμοί αστικού σχεδιασμού για τη Θεσσαλονίκη, Θεσσαλονίκη 1998
10. «Η Ανω Πόλη Θεσσαλονίκης», Υπουργείο Δημοσίων Έργων, Θεσ/κη 1979
11. Η Ανω Πόλη της Θεσσαλονίκης. (1978- 1997) Η αναβάθμιση ενός υποβαθμισμένου σχεδιασμού. (Επιμέλεια Ν.Κ Μουτσόπουλος), Θεσσαλονίκη 1997.
12. Α. Γερόλυμπου- Καραδήμου, Αρχιτεκτονική και Πολεοδομική εξέλιξη της Θεσσαλονίκης, «Τοις αγαθοίς βασιλεύουσα, Θεσσαλονίκη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, β τόμος, Θεσσαλονίκη 1998
13. Α. Γερόλυμπου- Καραδήμου, Η ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1985
14. Τόλη Καζαντζή, Αγία Σοφία η δεύτερη, περιοδικό *τραμ* 1987
15. Πρ. Νικηφορίδης, Ανάπλαση Ευαγγελίστριας, Συνέδριο για τις Ηπτες επεμβάσεις σε ιστορικά κτίρια, Θεσσαλονίκη 2009.
16. Γ. Βελένη, Τα τείχη της Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1998.
17. Η αρχιτεκτονική του δημόσιου χώρου στην Ευρώπη, Αρχιτεκτονικά θέματα τ. 37, Αθήνα 2003.
18. Ζ. Κοτιώνη, Η τρέλλα του τόπου, Αθήνα 2004
19. Κ. Καυκούλα, Η περιπέτεια των κηπουπόλεων, Θεσσαλονίκη 2007.
20. Η. Μυκονιάτη, Ελληνική κοιμητηριακή γλυπτική 19ου αι., Θεσσαλονίκη
21. Περιβαλλοντικός σχεδιασμός πόλεων και ανοικτών χώρων, Πάτρα 2001

22. Ελ. Χατζηκυριακίδου, Υπαίθριοι χώροι: Κήποι, πάρκα, αστικό τοπίο / μια ιστορική αναδρομή. Ερευνητικό πρόγραμμα, Τ.Α.Μ., Π.Θ.
23. Χαρτογραφικό υλικό από Δ/νση Πολεοδομίας, Οργανισμό και Δήμο Θεσσαλονίκης
24. Άρθρα τοπικών εφημερίδων και περιοδικών
25. Βασίλη Δημητριάδη, Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας 1430-1912, Θεσσαλονίκη 2008.
26. Αποσπάσματα από το έργο της Εφορείας Νεωτέρων μνημείων, περιοδ. έκδοση, τ. 3, 2007

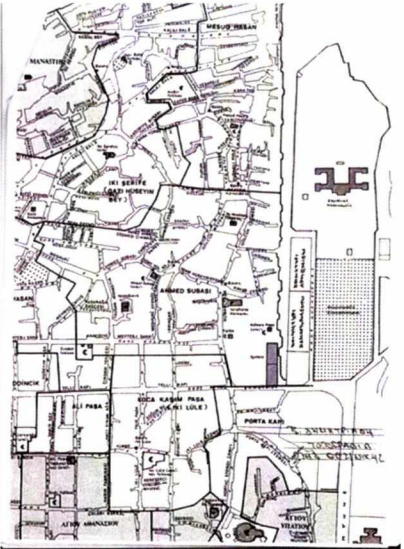

ΓΠΣ χρήσης γης δ. Θεσσαλονίκης + δ. αγ. παύλου 1 : 5000

Map of Salonique from Karl Baedeker's guide (1910).

χάρτες σημερινοί (χρήσεις γης, ρυμοτομία)
 ιστορικοί χάρτες περιοχής

πλατεία Καρτάσου

διαδρομή πίσω από το νοσοκομείο Γ.Γεννηματάς
φωτογραφίες από την περιοχή

τμήμα του ρωμαϊκού - βυζαντινού τείχους

νεκροταφείο Ευαγγελίστριας

αρχαιολογικός χώρος

φωτογραφίες από την περιοχή

συνοικισμός Ευαγγελίστριας

χώρος πρασίνου δίπλα στο νεκροταφείο Ευαγγελίστριας

νεκροταφείο Αρμενίων

νοσοκομείο Αγ. Δημήτριος
φωτογραφίες από την περιοχή

κήποι του Πασά

ρέμα

τείχος και Άνω Πόλη

Θέα από το ύψος του Αγ. Παύλου

Θέα από το δάσος Σείχ - Σου

δρόμος προς το δάσος

θέα από το δάσος Σείχ - Σου

χάρτης - διάγραμμα 1

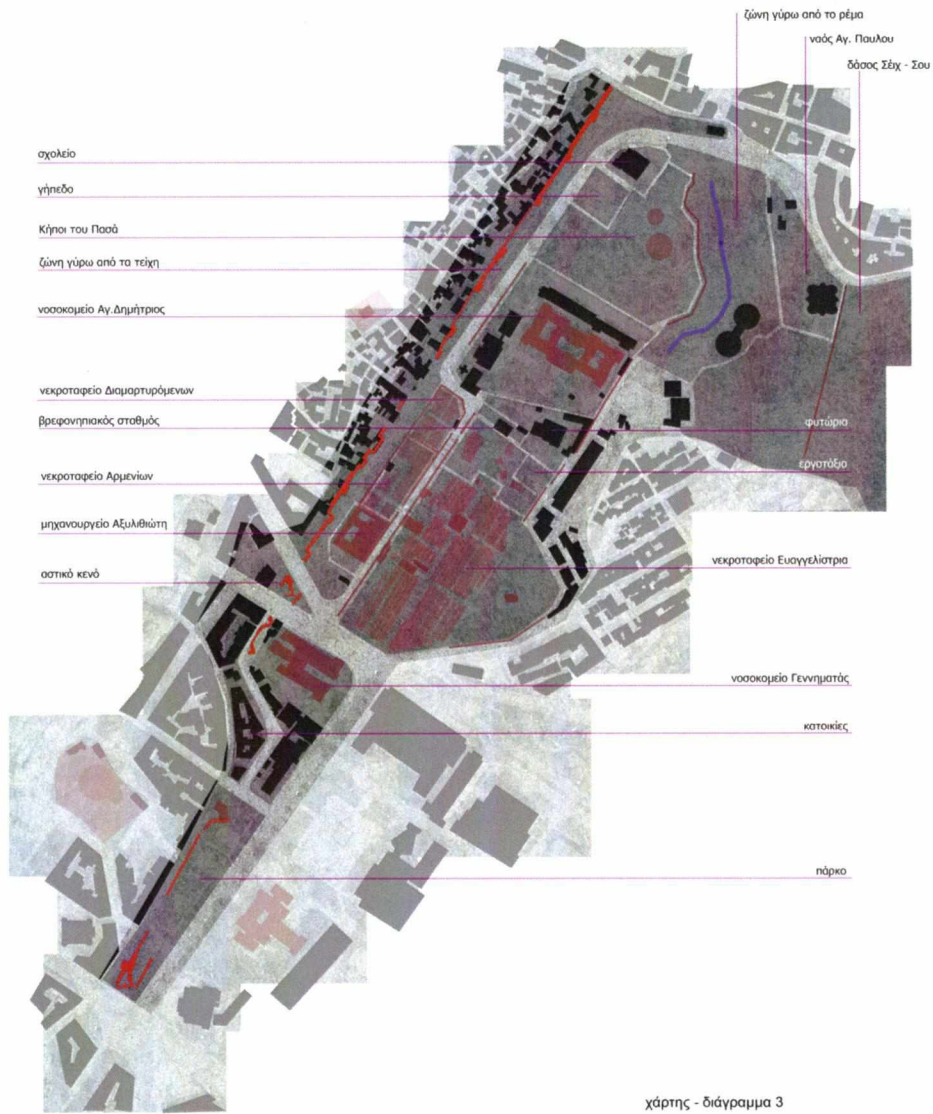
κτιστό - άκτιστο

χάρτης - διάγραμμα 2

πράσινο - κινήσεις

χάρτης - διάγραμμα 3
ενότητες - χρήσεις γης

■ τείχος
 ■ ιστορικά κτίρια
 ■ νεκροταφείο Ευαγγελίστριας
 ■ κτιστό - άκτιστο
 ■ ρέμα

χάρτης - διάγραμμα 4
όρια

■ τείχος
 ■ ιστορικά κτίρια
 ■ εισοδοί
 ■ κτιστό - άκτιστο
 ■ έντονη υψομετρική διαφορά
 ■ ρέμα
■ ο δρόμος ως όριο
■ μη διακεπτό όριο - δεν επιτρέπει την οπτική επαφή των εσπερωθεν χώρων
■ όριο διακεπτό (στο έδαφος)
■ μη διακεπτό όριο - επιτρέπει την οπτική επαφή των κατέρωθεν χώρων
■ άνοιγμα στη θέα

χάρτης - διάγραμμα 3

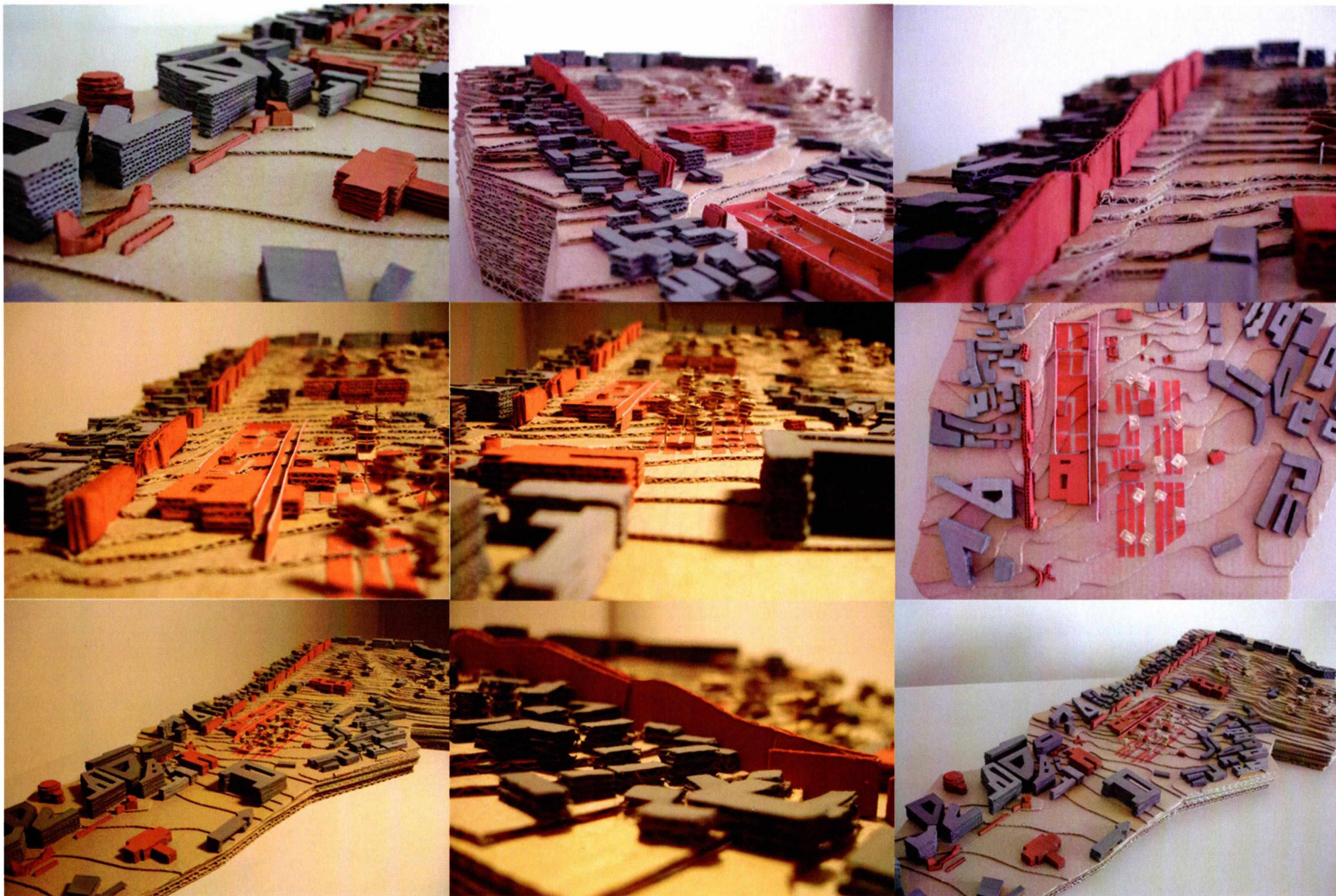
εξωατρήφεια - εσωατρήφεια
 κριτήρια: χρήση χώρου, μορφολογική
 διαφορά, προσβασιμότητα,
 επικαιριότητα με τον περιβάλλοντα
 χώρο, κτιστό όριο, θέα

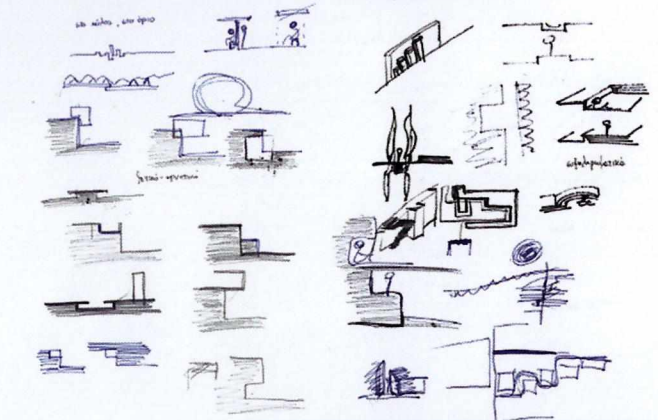
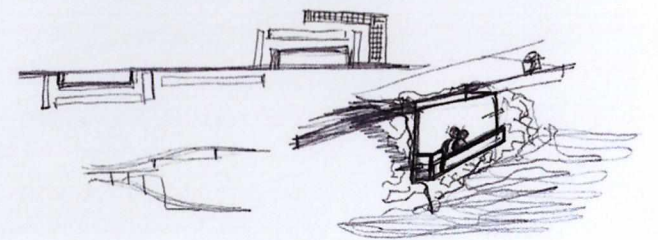
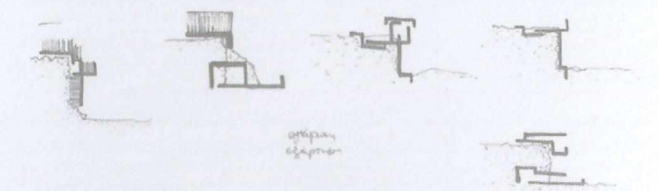
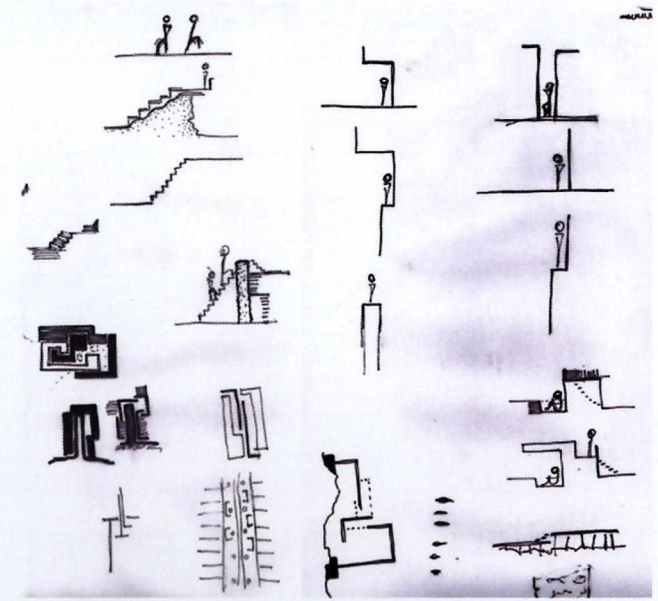
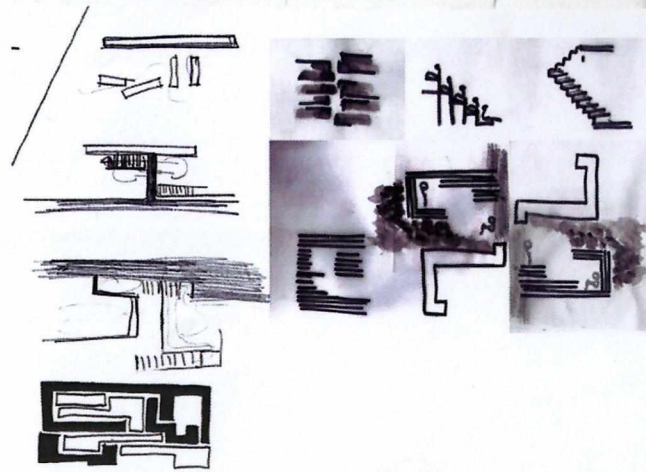
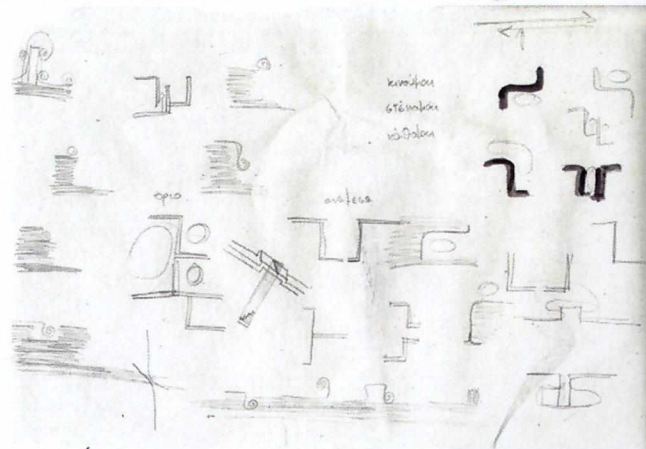
χάρτης - διάγραμμα 6

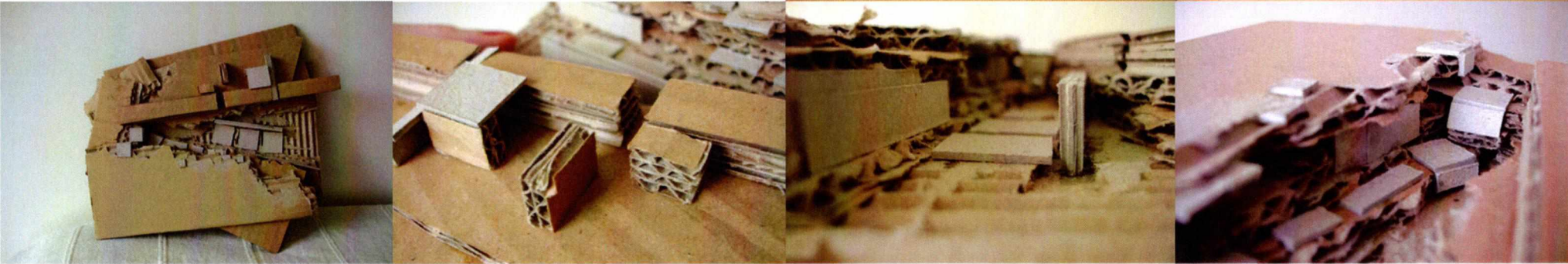
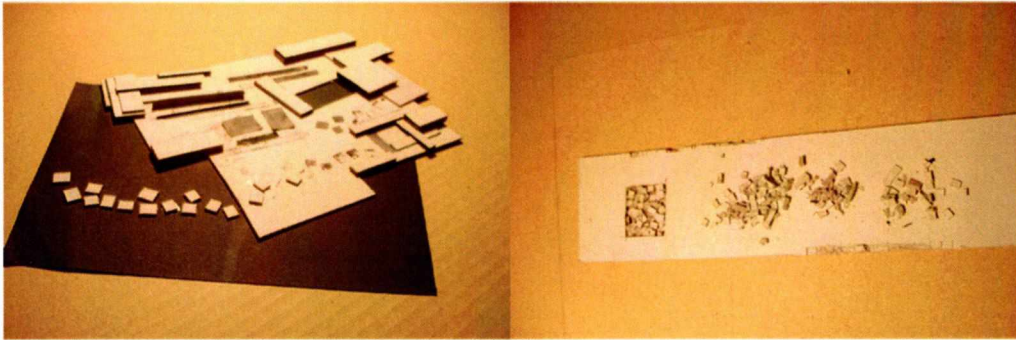
ήχος - κινητικότητα
 κριτήρια: θορυβικός - ησυχία
 κίνηση - ερημία
 ένταση - ηρεμία
 φως - σκιά

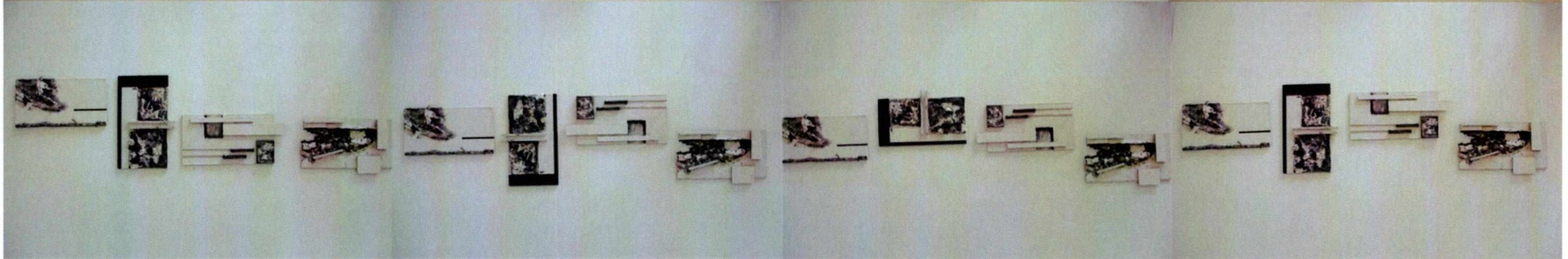
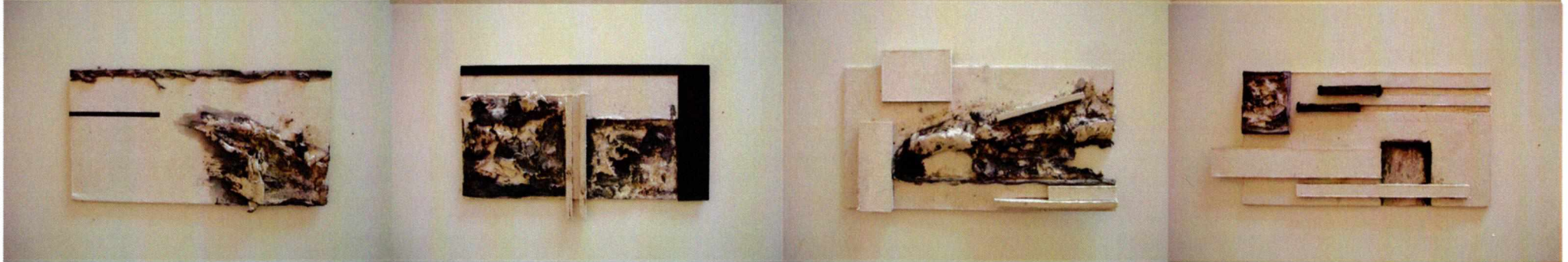
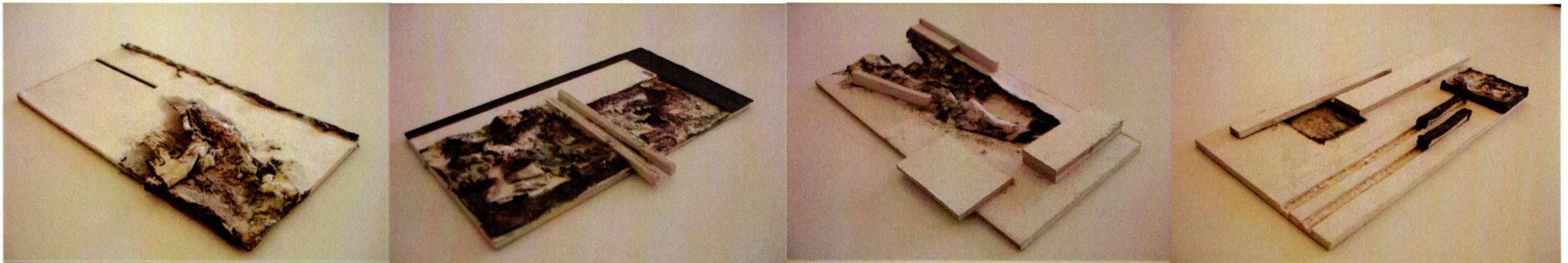
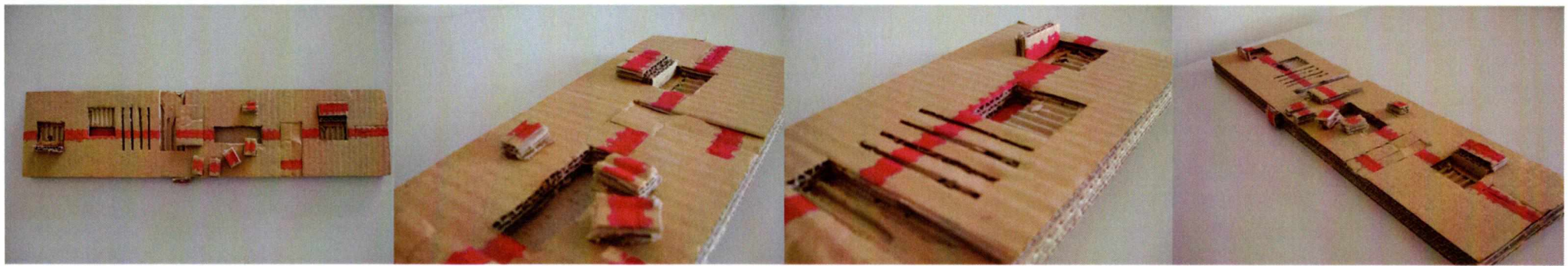

συνολική μακέτα περιοχής

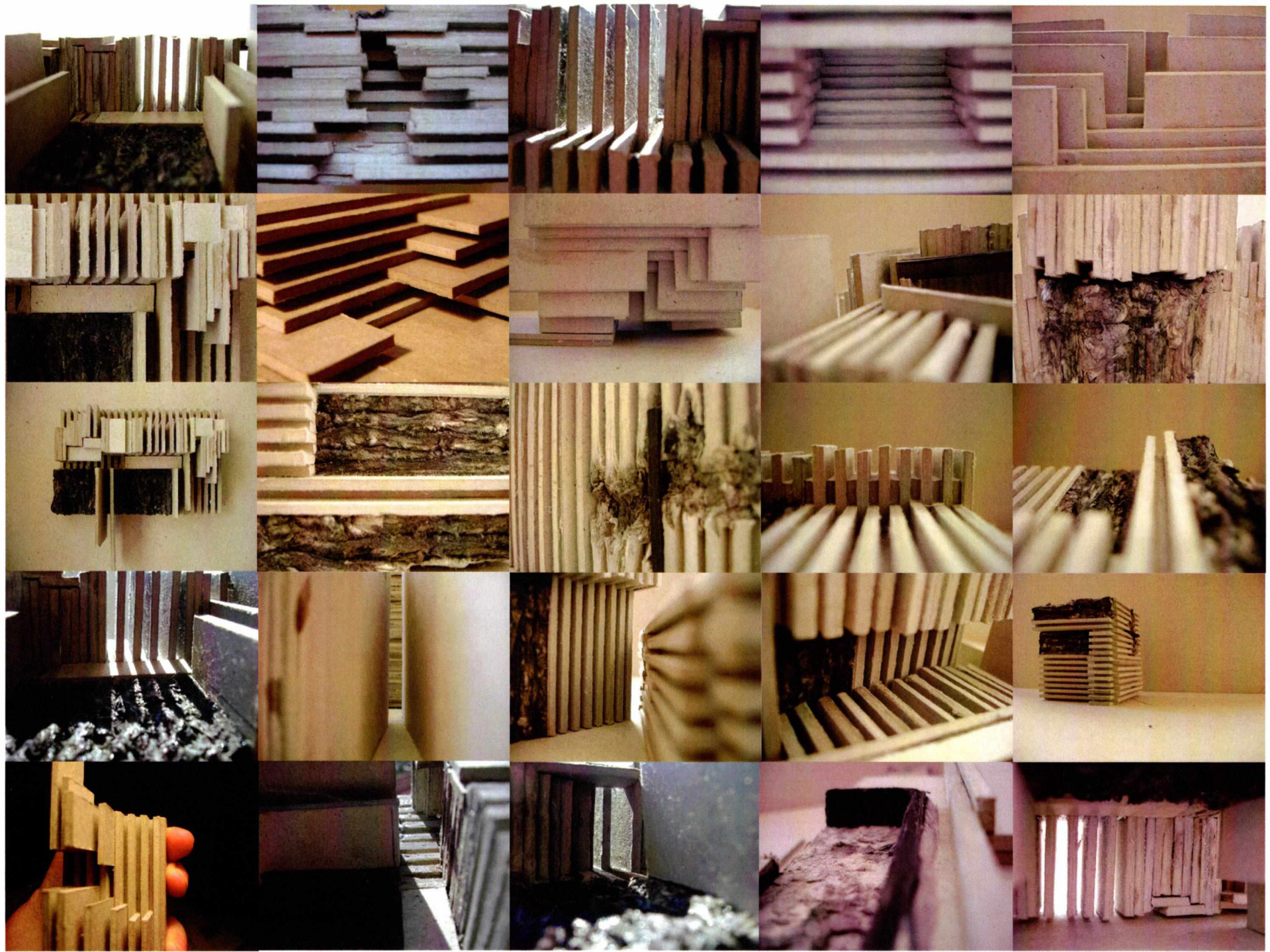

τριδιάστατα αφαιρετικά μοντέλα-διαγράμματα διερεύνησης

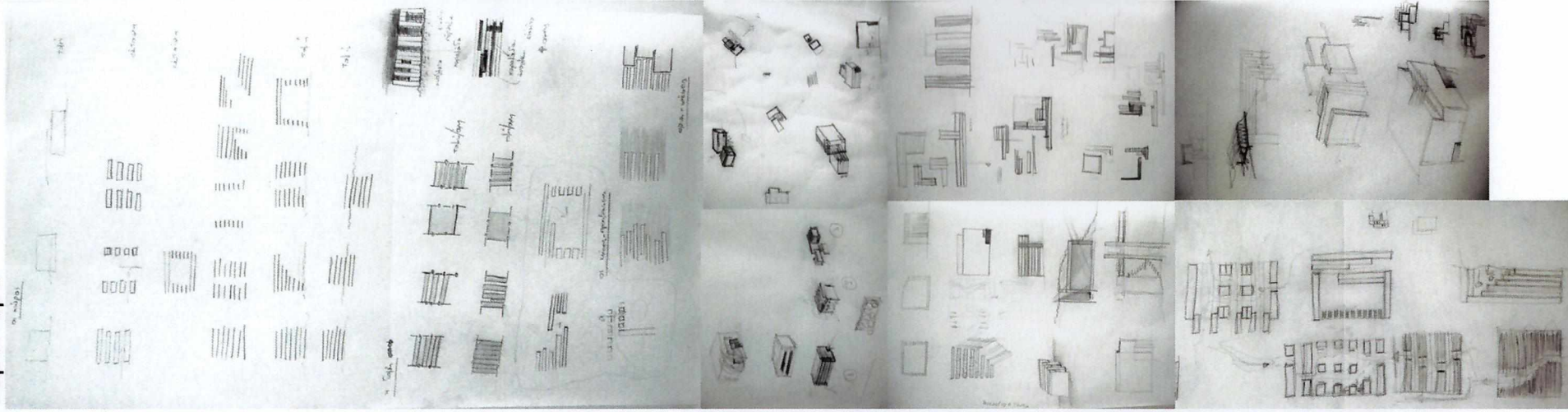

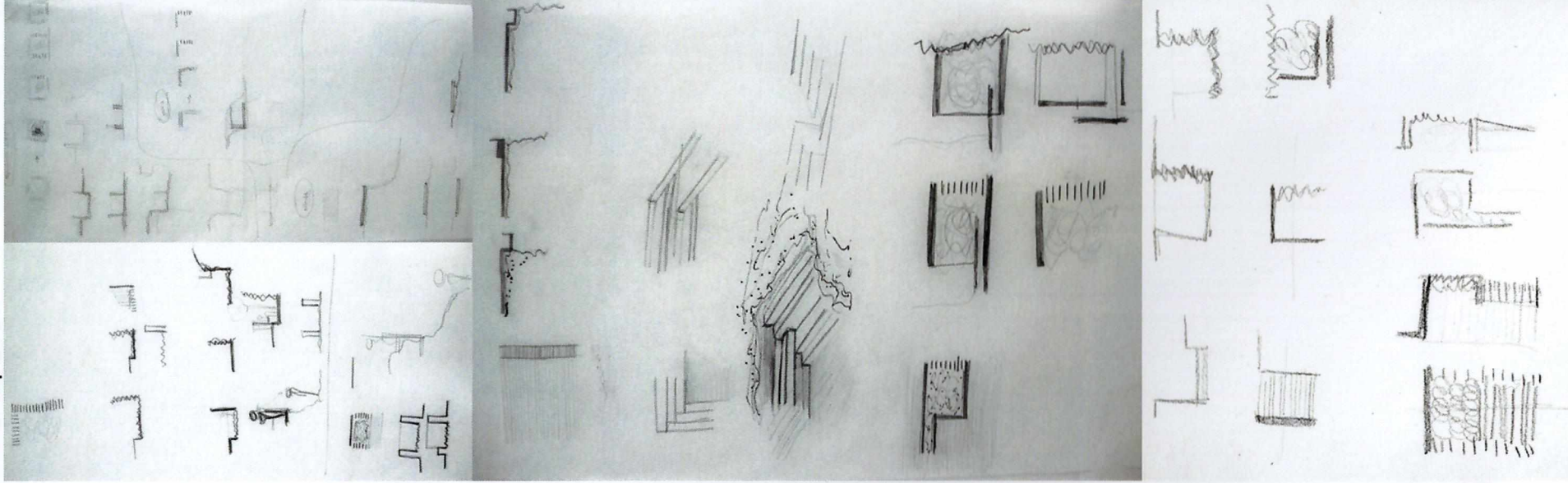

τριδιάστατα αφαιρετικά μοντέλα-διαγράμματα διερεύνησης

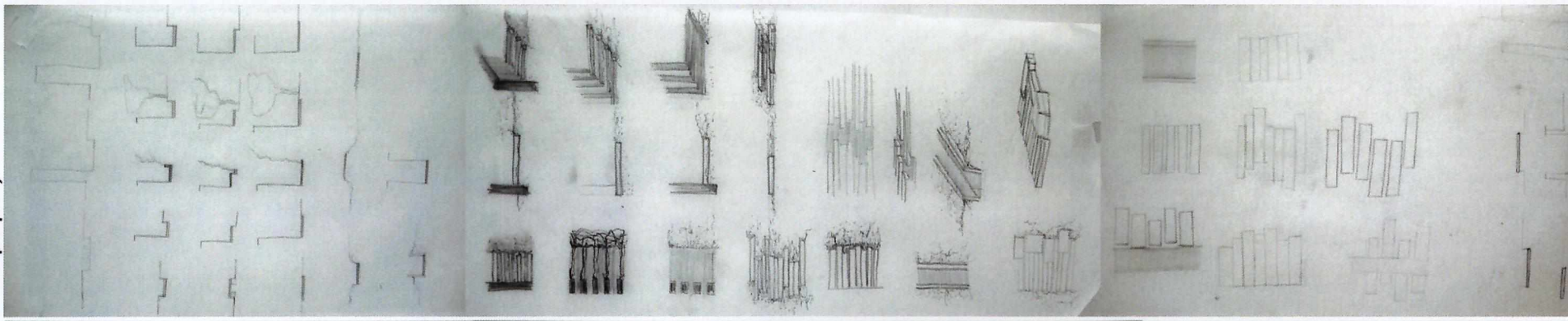
περίπτερα

πλατώματα

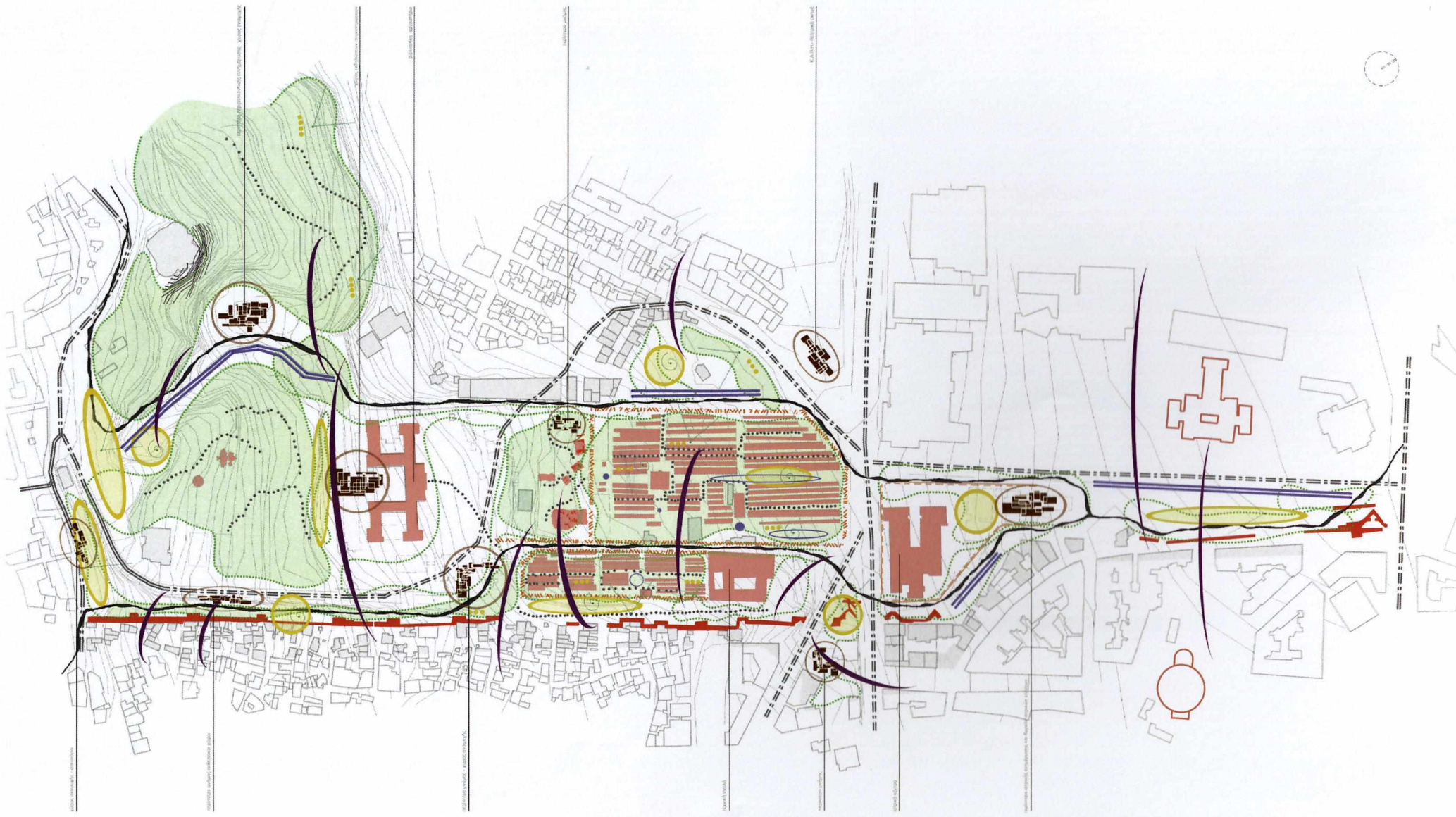

διαδρομές

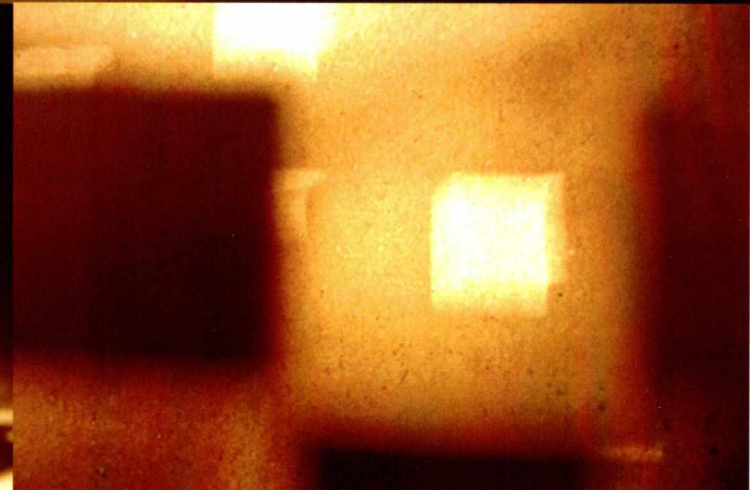
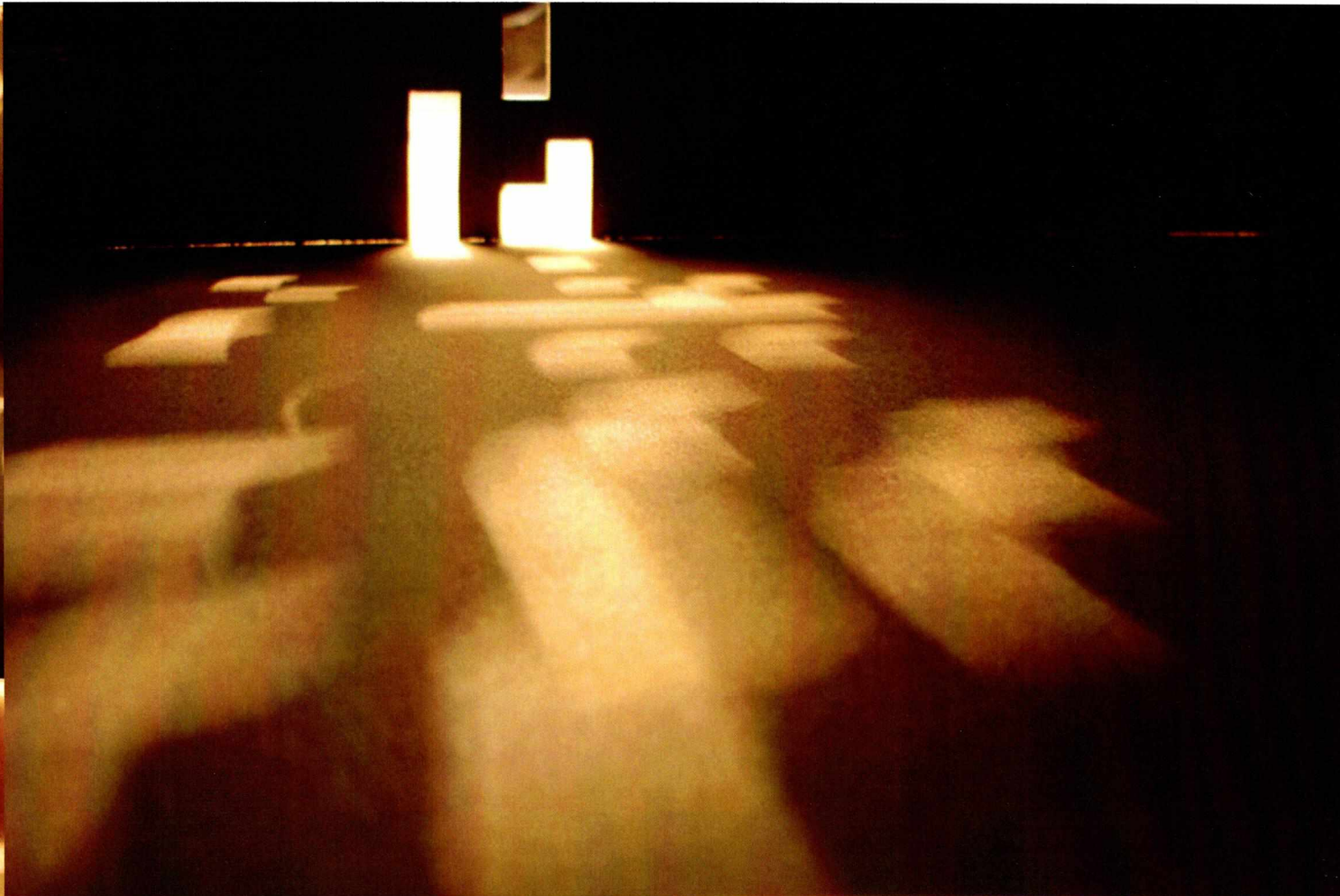
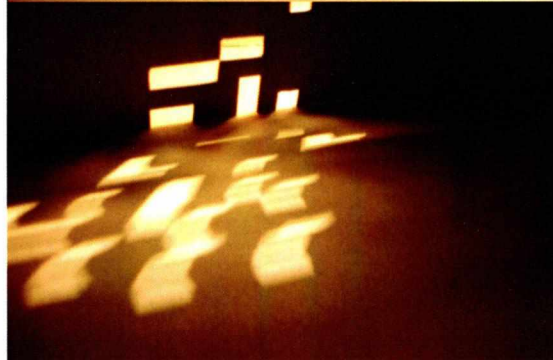
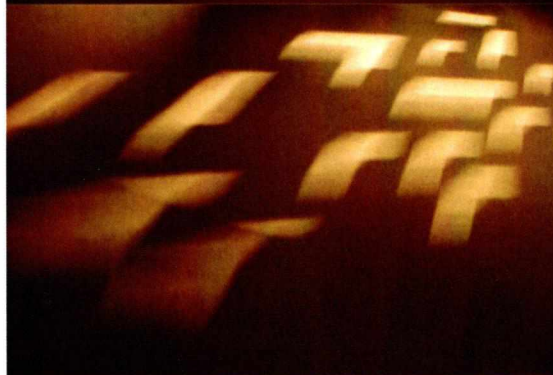
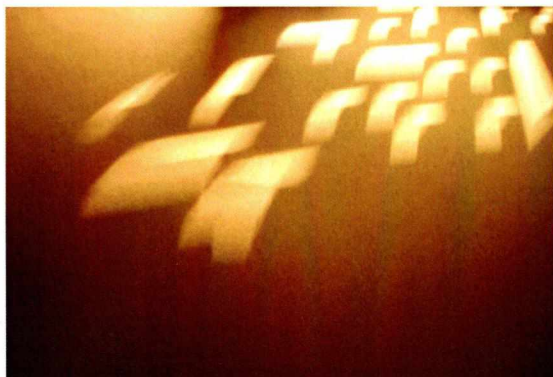

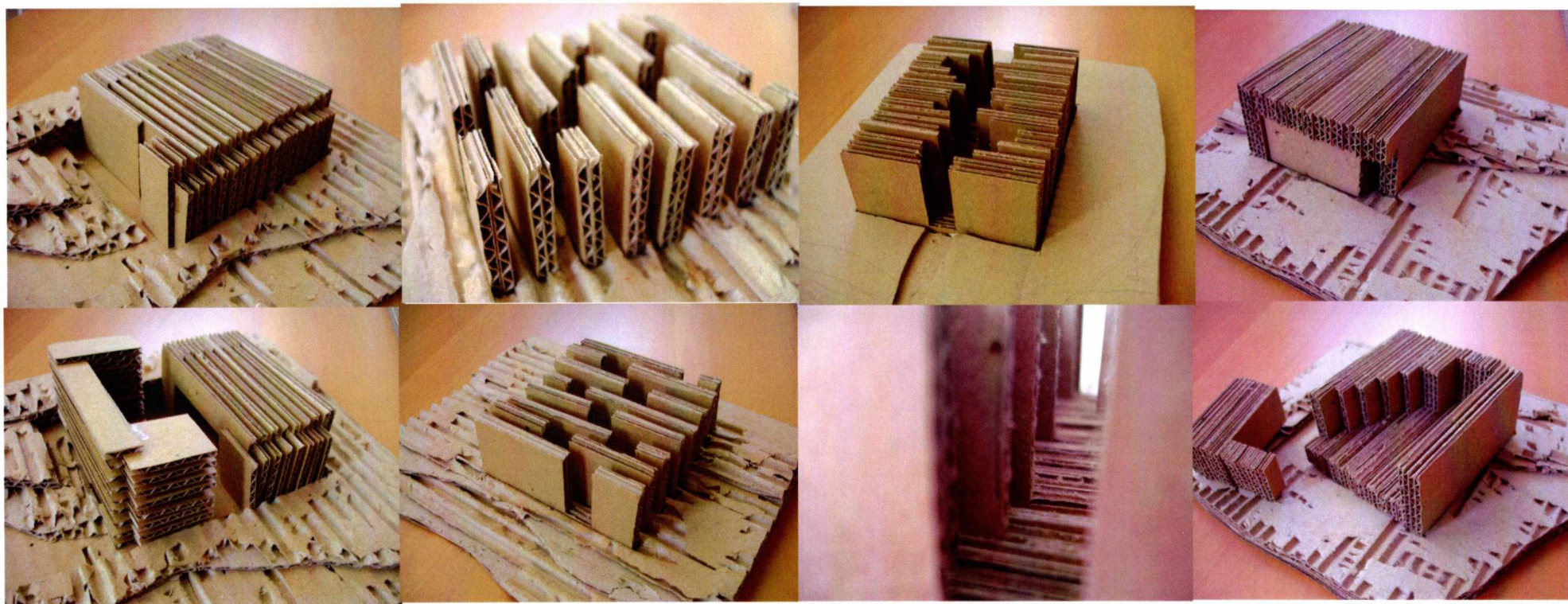
προσχέδια-διάγράμματα προθέσεων (masterplan)

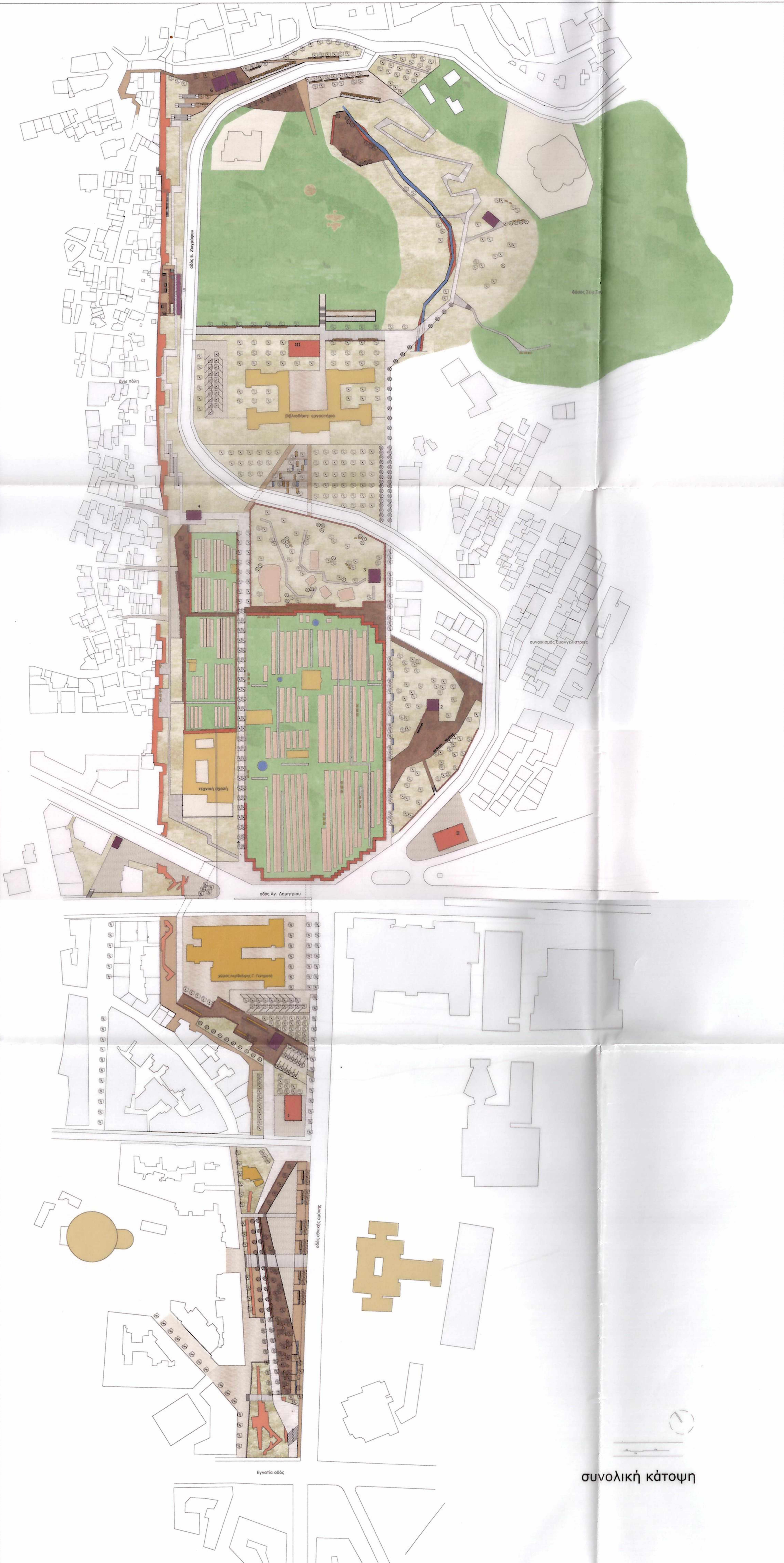
διάγραμμα προθέσεων (masterplan)

σκέψεις για τον τεχνητό φωτισμό

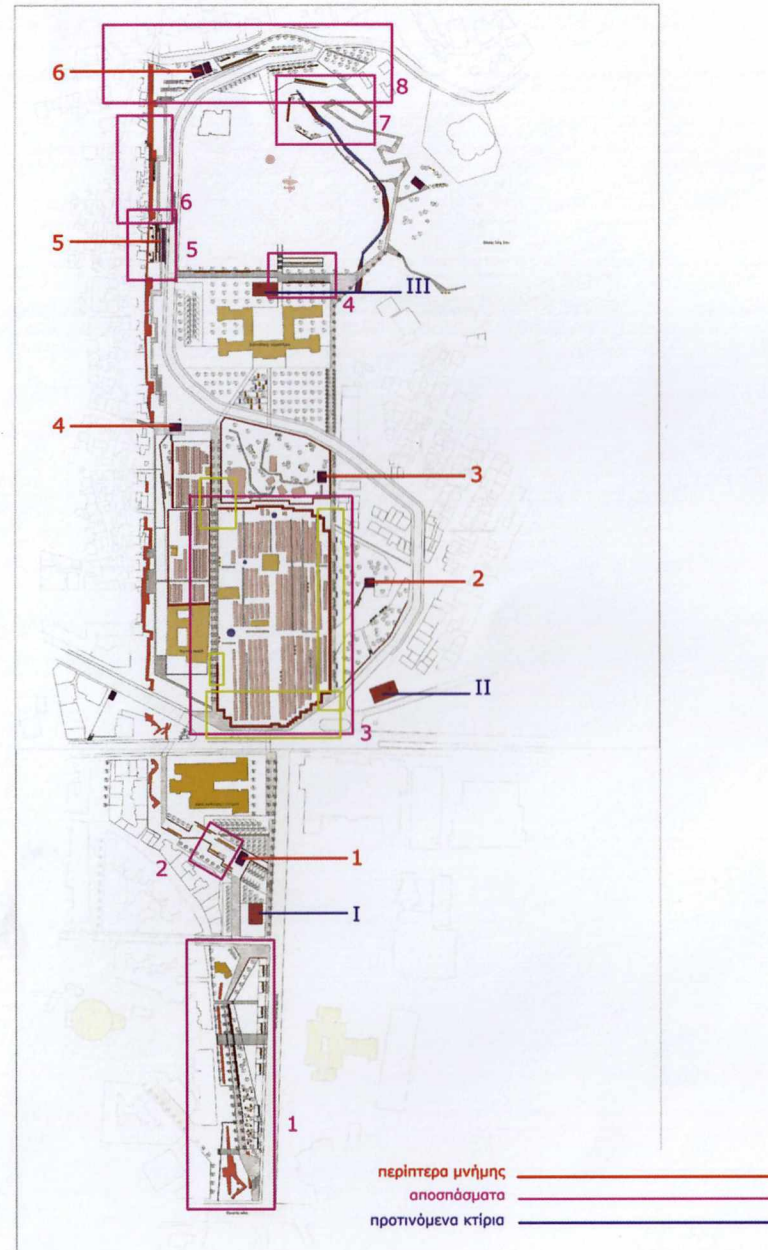

μακέτες διερεύνησης για τα περίπτερα μνήμης

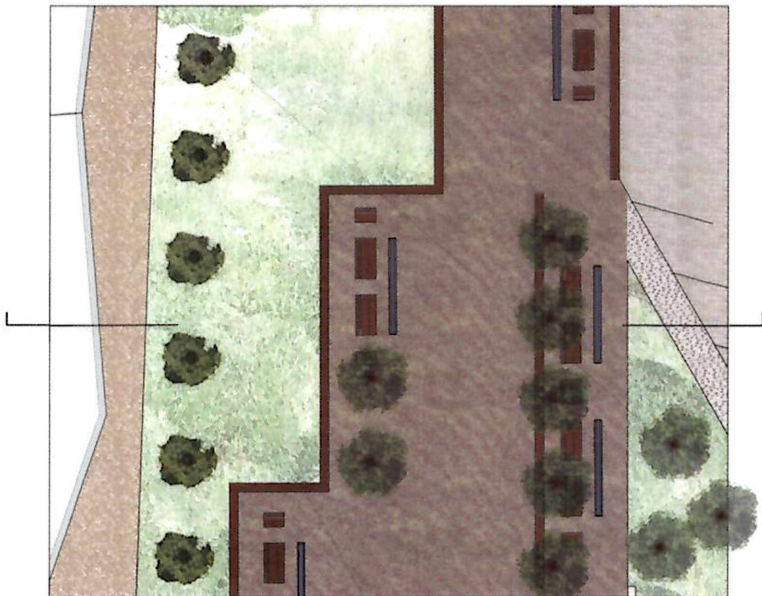

συνολική κάτοψη

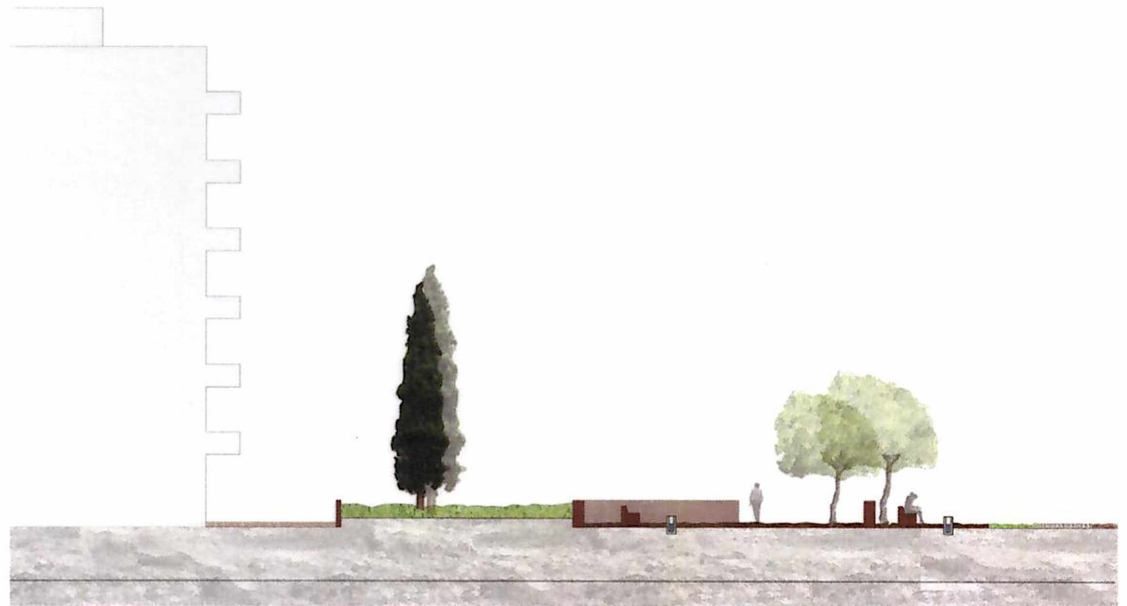
- υπόμνημα**
- χαμηλό πράσινο
 - χρωματιστό κεραμικό πλακίδια
 - μπετόν με χαράξεις
 - υπάρχουσα έκταση πρασίνου που διατηρείται
 - έλινο δάπεδο
 - κυβλίθια
 - χυτό δάπεδο
 - πατημένο χώμα
 - χαλίκια
 - πλατύφυλλο φυλλοβάλιο δέντρο
 - υψηλόφυτο δέντρο
 - προτεινόμενο τεχνητό όριο, περιφράξη, τοίχος
 - ιστορικά τείχη της πόλης
 - κοιμητήρια
 - αρχαιολογικά ευρήματα
 - ιστορικά κτίρια που διατηρείται και προτείνεται νέα χρήση
 - νέο προτεινόμενο κτίριο
 - περίπτερο μνήμης
 - υπάρχον κτίριο
 - παγκάκι, κάθισμα
 - στοιχείο νερού
 - προτεινόμενος χώρος στάθμευσης
 - υπάρχουσα πλακαστρίωση

επισήμανση σημείων που επιλέχθηκαν για επιπλέον επεξεργασία σε μικρότερη κλίμακα

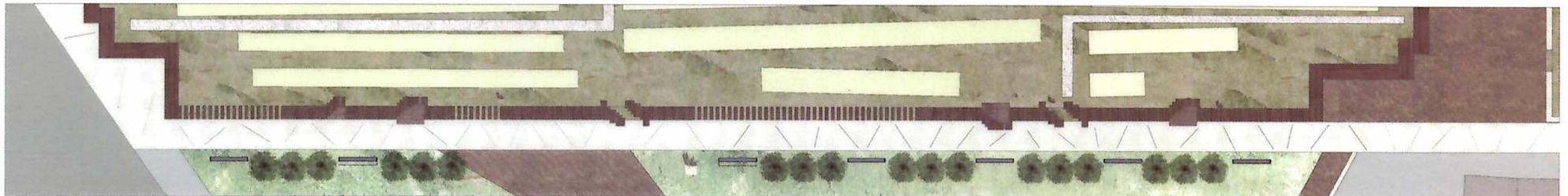
απόσπασμα 2 - υπαίθριος χώρος νότια του κτιρίου περιβαλψης Γ. Γεννηματά
 κάτοψη
 κλίμακα 1 : 250

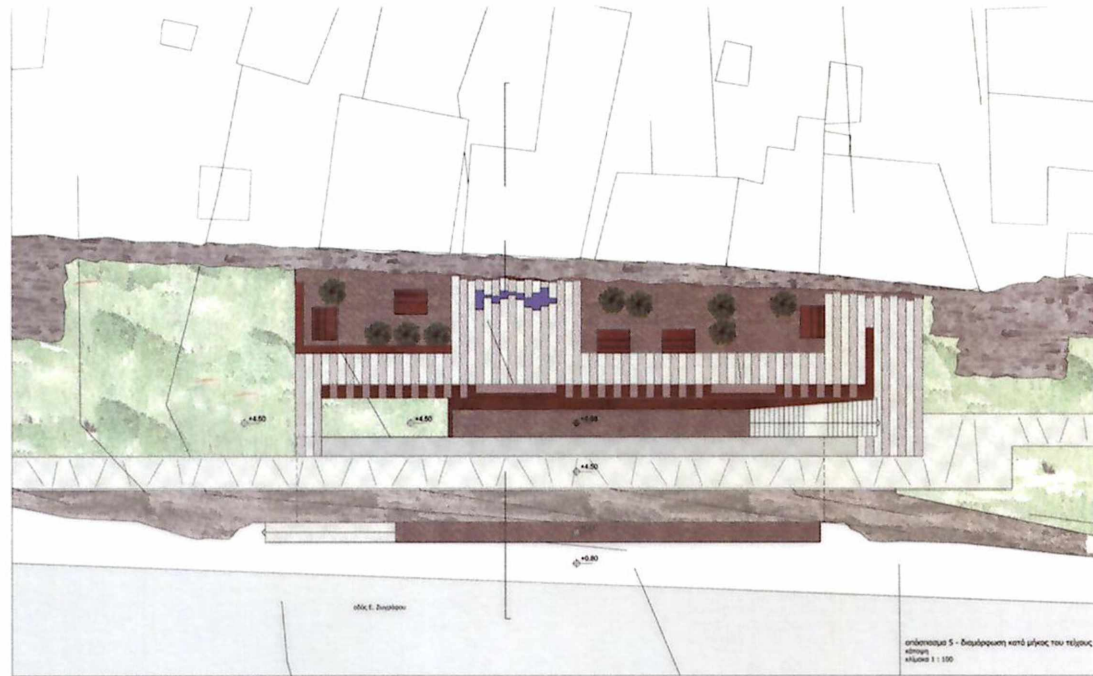
απόσπασμα 2 - υπαίθριος χώρος νότια του κτιρίου περιβαλψης Γ. Γεννηματά
 τομή
 κλίμακα 1 : 100

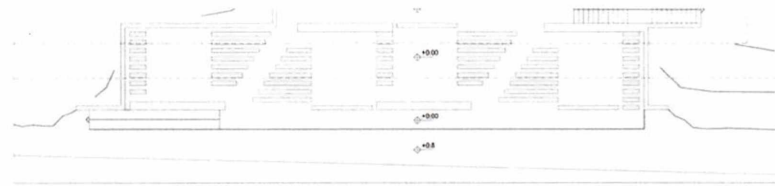
νεκροταφείο Ευαγγελίστρια
ανατολική όψη 1 : 250
απόσπασμα 3

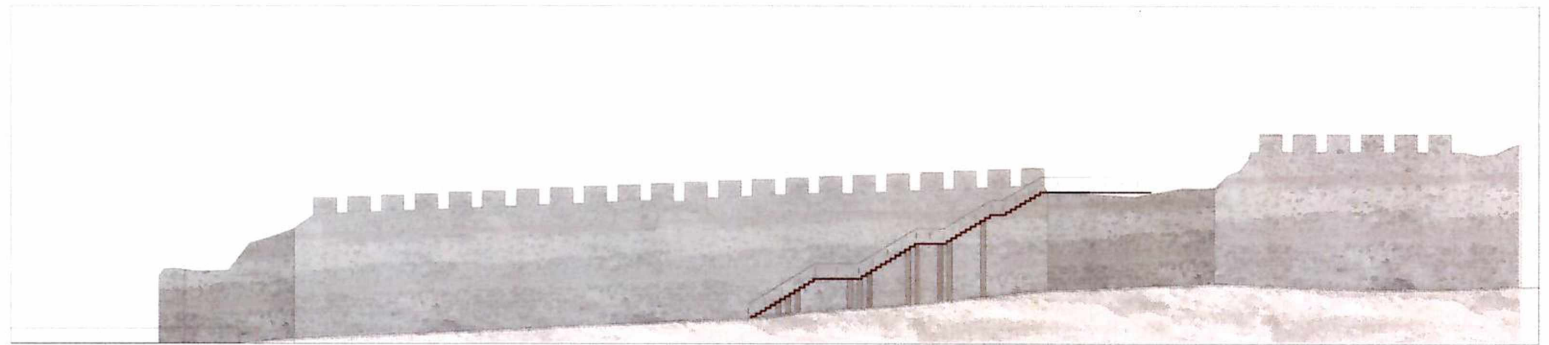
απόσπασμα 3-νεκροταφείο Ευαγγελίστριας
κάτωψη ανατολικής περιφέρειας
κλίμα: 1 : 250

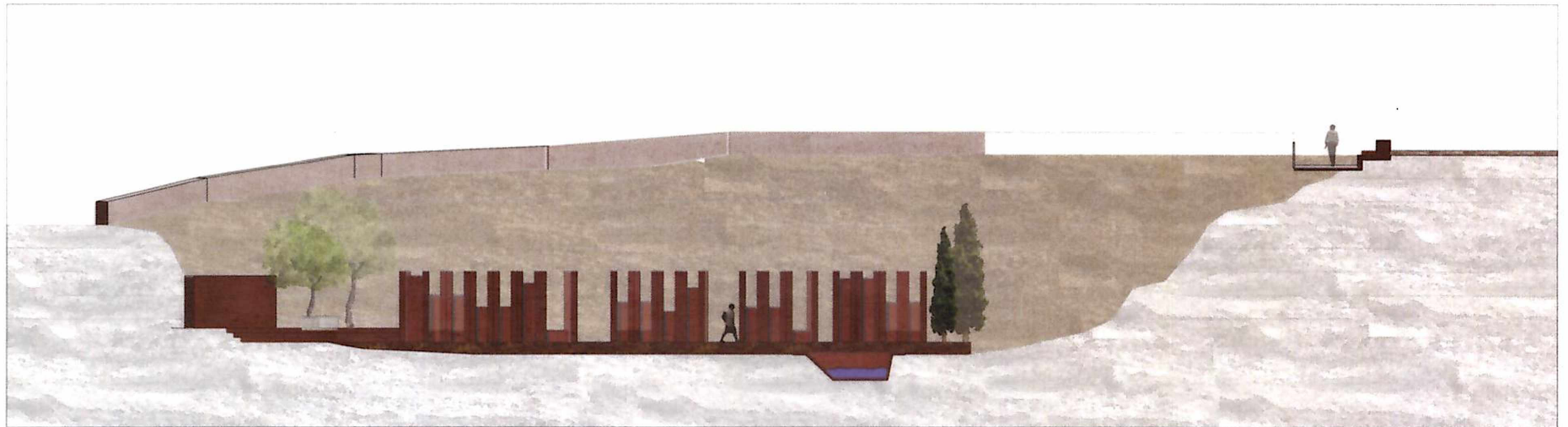

απόσπασμα 5 - διαμόρφωση κατά μήκος του τείχους
 κλίμακα 1 : 100

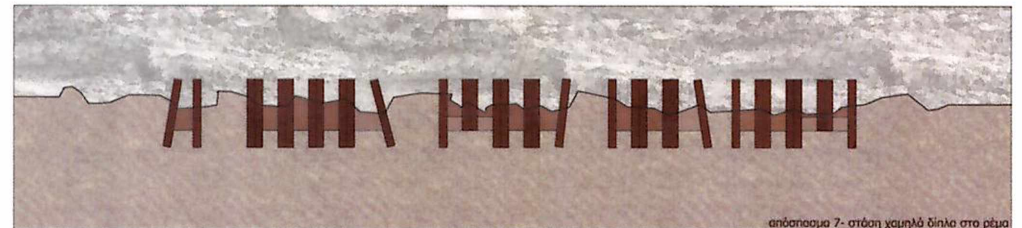

απόσπασμα 5 - διαμόρφωση κατά μήκος του τείχους
 τομή
 κλίμακα 1 : 100

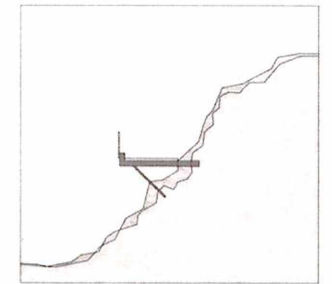
απόσπασμα 7 - στάση χαμηλό δίπλα στο ρέμα
 λιπαστή
 κλίμακ. 1 : 100

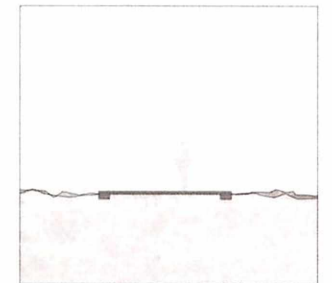
απόσπασμα 7 - στάση χαμηλό δίπλα στο ρέμα
 κάτωτη λεπτομέρεια
 κλίμακα 1 : 100

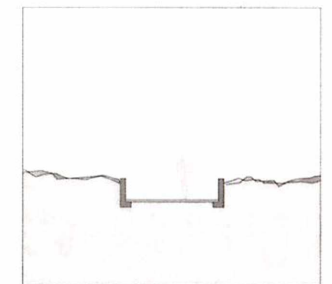
απόσπασμα 7 - στάση χαμηλά δίπλα στο ρέμα
 κάτοψη
 κλίμακα 1 : 250

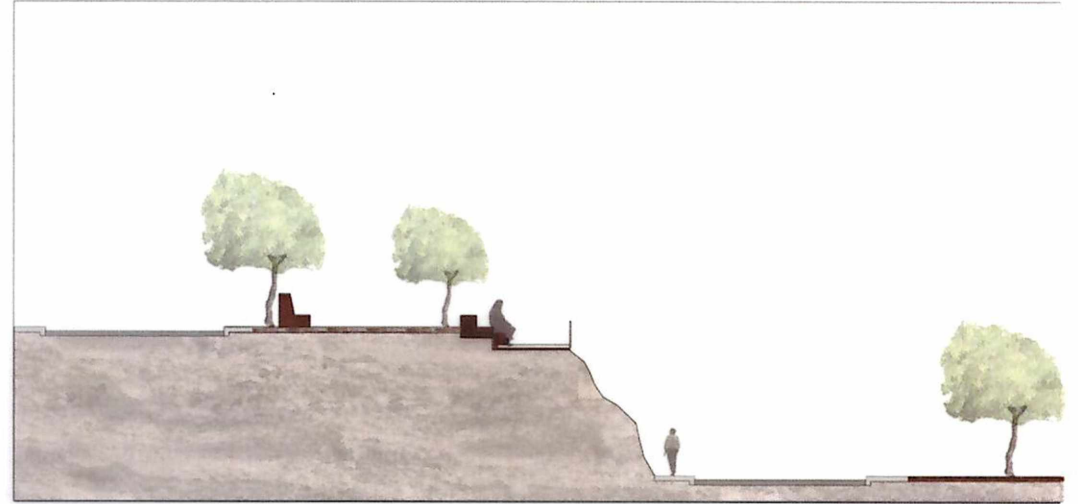
α

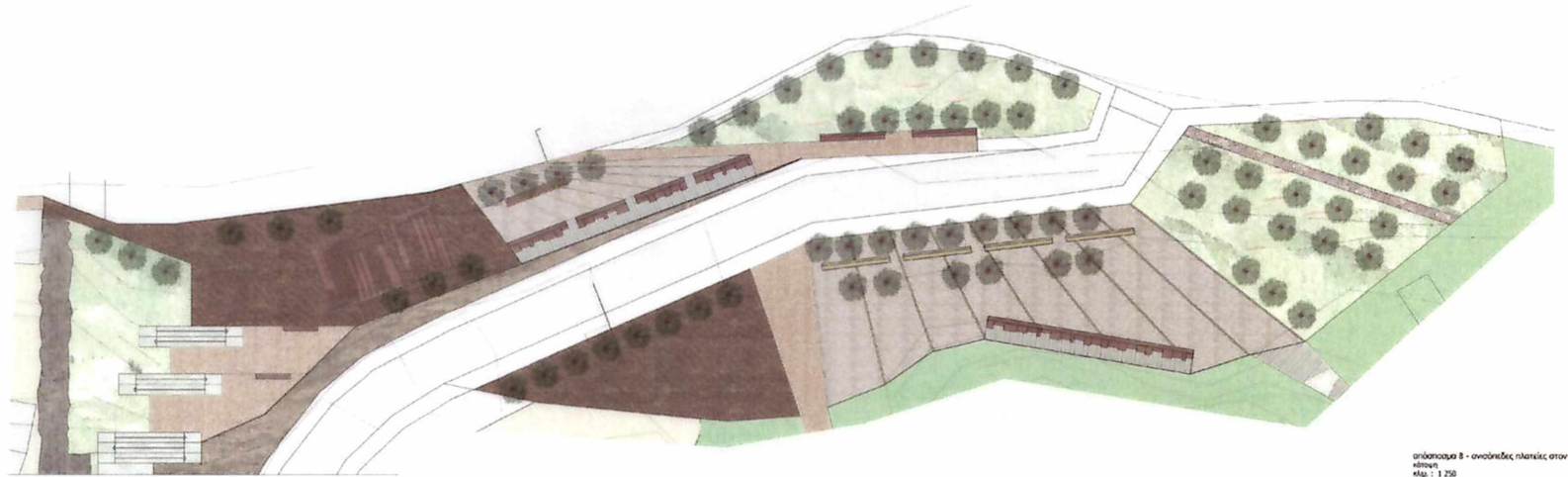
β

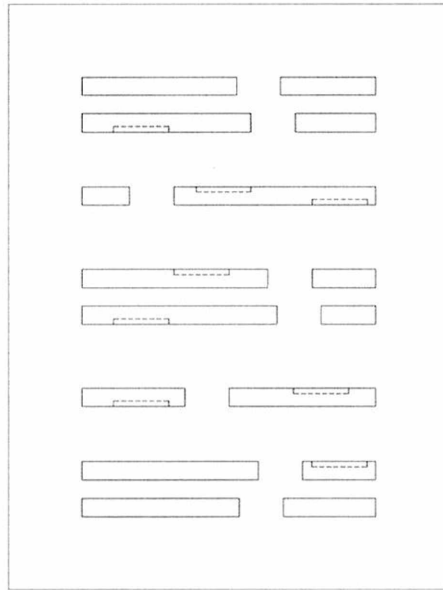
γ

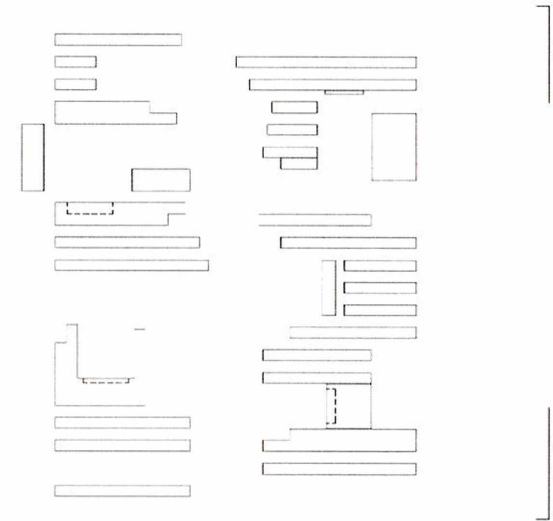
απόσπασμα 8 - ανοιόμενες πλατείες στον Αγ. Παύλο
τομή
κλίμα: 1: 100

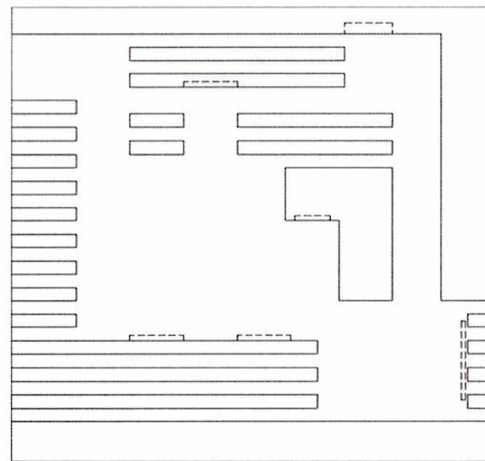
απόσπασμα 8 - ανοιόμενες πλατείες στον Αγ. Παύλο
πλάνο
κλίμα: 1: 250

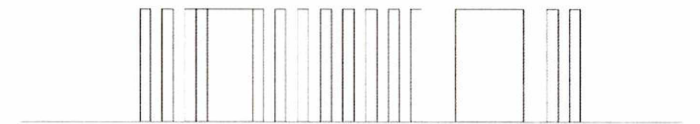
περίπτερο 1

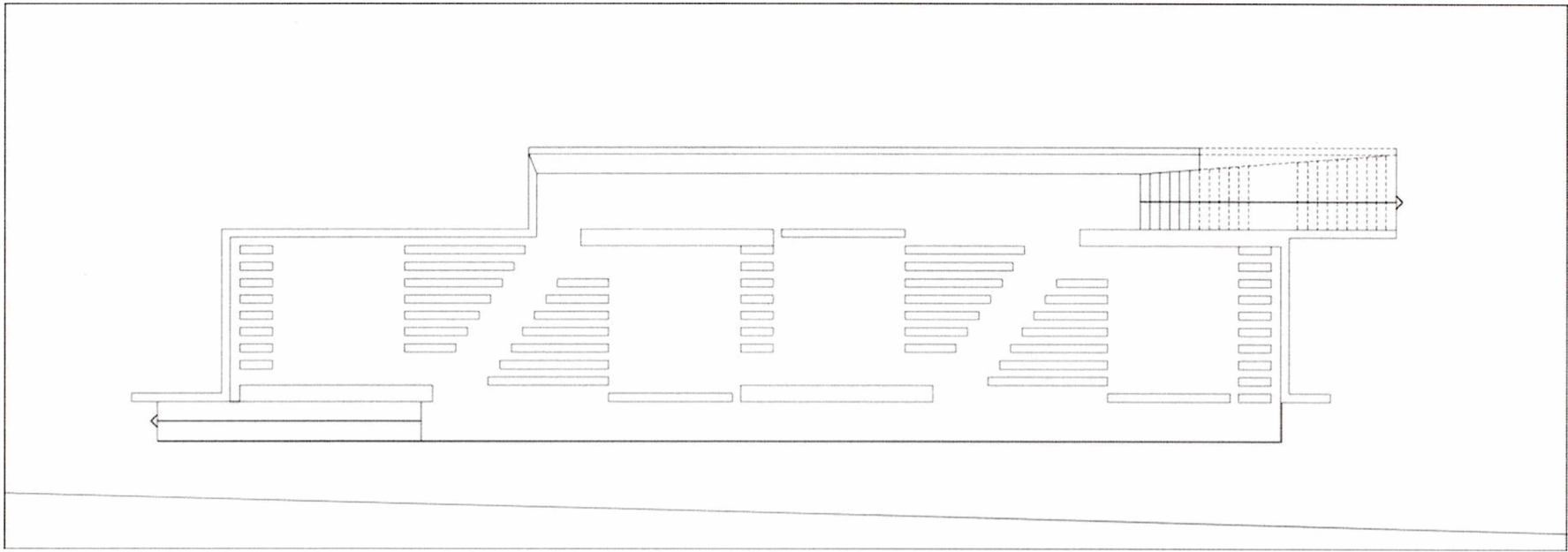

περίπτερο 3

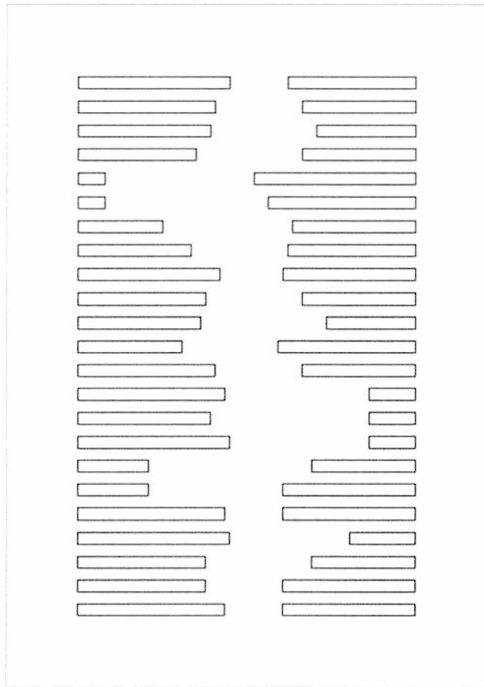

περίπτερο 2

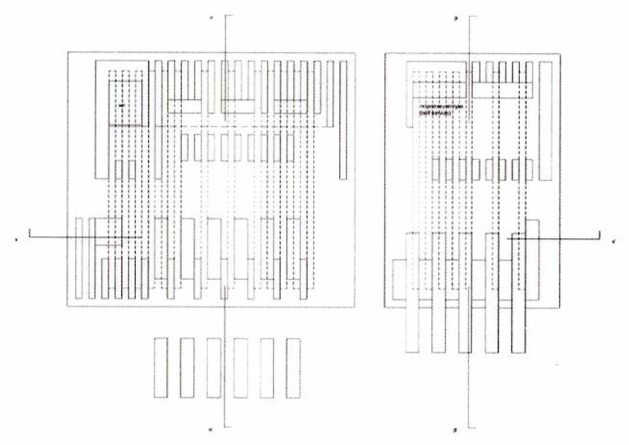
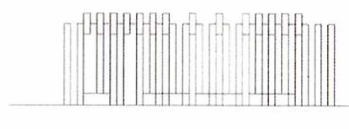
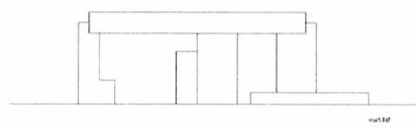
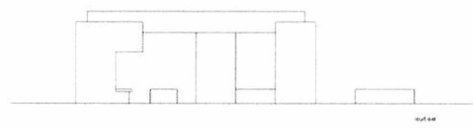

περίπτερο 5

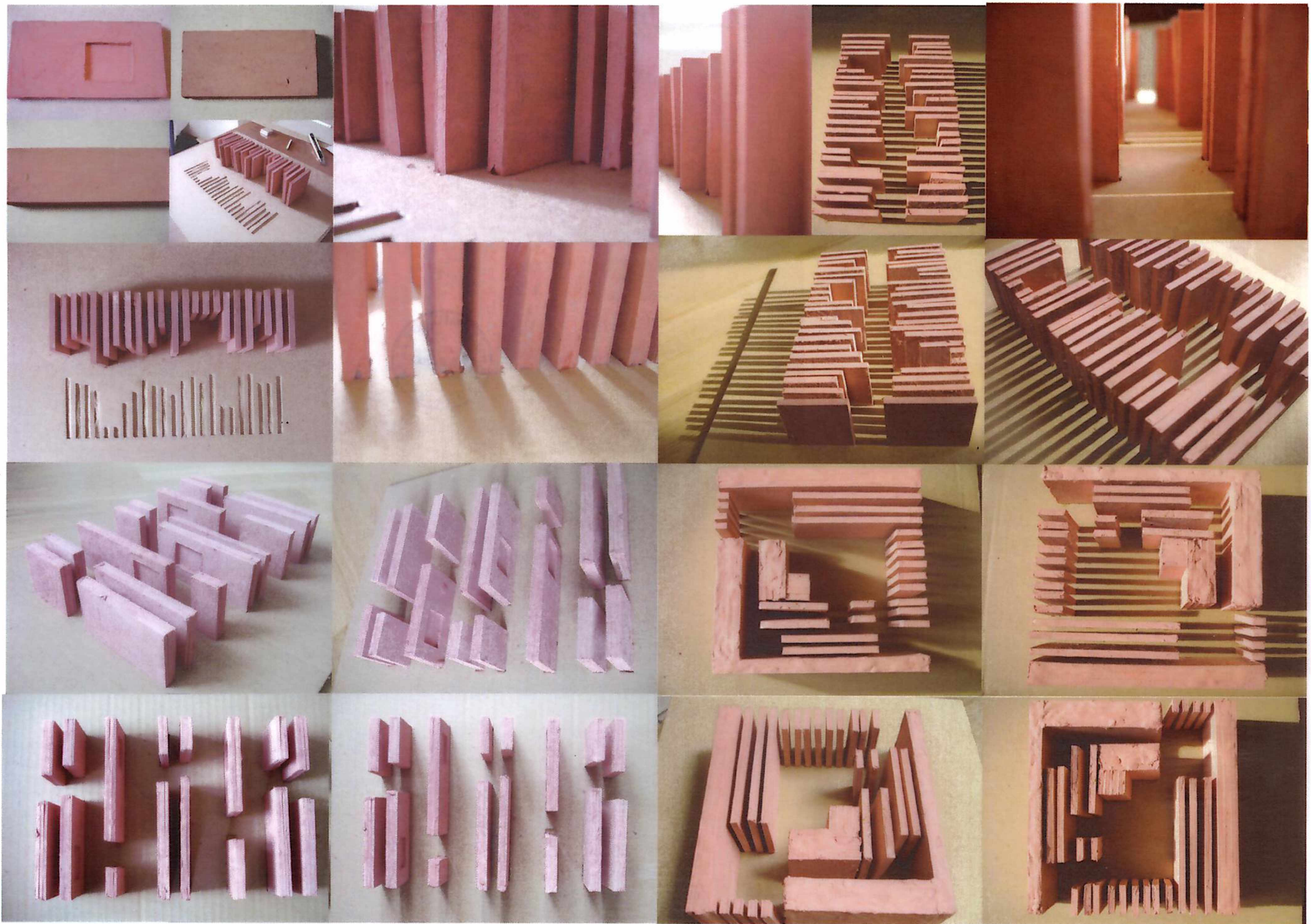

περίπτερο 4

περίπτερο 6

περίπτερα μνήμης

τρισεδιαστατη αναπαράσταση των περιπτέρων μνήμης